Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

Газетэмнай 1921 оной декабриин 21-һээ гарана | № 193 (16416) | 1983 оной августын 23, вторник | Сэн 3 мүнгэн.

Түнхэнэй районой «Восточные Саяны» колхоздо үбһэ тэжээл бэлэдхэхэ хүдэлмэри үдэрһөө үдэртэ үргэдэжэ байнхай. Энэл ажахын дүршэлтэй механизатор Алексей Иннокентьевич Пантелеев нийтын адууһа малда үбһэ нөөсэлхэ харюусалгатай кампанида жэл бүри хабаадалсадаг юм. Мүнөө нүхэр Пантелеев 100 гаран гектарай ургаса сабшажа, колхоз дотороо түрүүлбэ. Мүн лэ тэрээнтэй залуу тракторист Жаргал Манзаев сабшалангай ногоое унагаалсана. Энэ залуу хүбүүндэ МТЗ-50 түхэлэй косилкатай трактор даалгагданхай.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: дүршэлтэй механизатор А. И. Пантелеев залуу тракторист Ж. В. Манзаев хоёр сабшалан дээрэ.

Б. БИРБАЕВАЙ фото.

Малаа һайн тэжээлээр хангая!

МАНАЙ ХӨӨРЭЛДӨӨН

ХАМАГАЙ ХАБААДАЛГАТАЙГААР

Эмхи зургаануудай коллективүүдые, ажал хэжэ шадаха хүн зониие тэжээл бэлэдхэлгэдэ үргэнөөр хабаадуулха гэһэн Түнхэнэй ба Хурамхаанай районуудай Хужарай, Хурамхаанай сомоной Соведүүдэй үүсхэлые Зэдын районой хүн зон халуунаар дэмжээ һэн. Доодо-Торини сельскэ Соведэй түрүүлэгшэ Г. И. Кузнецовтой манай корреспондент Б. Дамбаринчинов уулзажа энэ асуудалаар хөөрэлдэбэ.

Асуудал: Георгий Иннокентьевич, хужарайхидай ба хурамхаанайхидай үүсхэлээр Танай сельсоведэй газар дээрэ ямар ажал ябуулагданаб?

Харюу: Хужарай, Хурамхаанай сомоной Соведүүдэй эдэбхи үүсхэлые Бооцын сельскэ Совет дам дэмжэн, район доторoo баһал тиимэ үүсхэл гаргаһан юм. Эдэ үүсхэлые сельсоведэйнгээ сесси дээрэ зүбшэн хэлсэжэ, саг соогоо гараһан ехэ шухала удха шанартай хэрэг гэжэ һайшаагаа һэмди. Удаань совхозойнгоо отделени бүхэнэй хүн зониие суглуулжа, тэдэнэй гол зорилгыень ойлгуулаабди. Мүнөө совхоз доторнай хүсэд оньһожоруулагдаагүй 9 звено хүдэлнэ. Эдэ звенонуудта хамта дээрээ 150-яад үбһэшэн тоологдоно. Намаг болдогтой, бургааһа боролжотой газарнуудта 81 гар хажуурһаан үбһэ сабшана. Тэдээнһээ гадна арба гаран эмхи зургаануудай коллективүүд үбһэ тэжээл бэлэдхэхээр уялгалагдаа. Тусхайлбал, больница, сельпо, хэлхээ холбооной таһаг, МТМ, автопарк, шубуунай фабрика болон бусад коллективүүд өөр өөрын түсэбтэй, үбһэ бэлэдхэхэ газартай юм.

Асуудал: Тиихэдээ энэ шухала кампанида гансал эмхи зургаануудые хабаадалсуулжа, айл бүхэндэ даабари үгтөөгүй болоно гү?

Харюу: Айл бүхэн 7 центнер үбһэ тушааха даабаритай. Нэгэ бүлэдэ олон эрэшүүл байжа болохо. Энээниие харгалзан хараадаа абан, зарим айлда долоон центнерһээ дээшэ даабари үгэһэн байхабди. Августын 20 болотор үбһээ бухаллаад тушааха юм. Нийтын малда тэжээл бэлэдхэлгын үедэ депутадууд эмхидхэлэй горитой хүдэлмэри ябуулна. Тэдэнэр өөһэд өөһэдынгөө һунгуулиин округуудаар ябажа, ойлгуулламжын хүдэлмэри хэнэ, ажалыень шалгана.

Асуудал: Мүнөө дээрээ хэды шэнээн үбһэн хуряагдаад байнаб? Ямар коллективүүд эмхитэй гуримтайгаар тэжээл бэлэдхэлгэдэ хабааданаб?

Харюу: Ахамад врач Олег Алексеевич Байрамовай хүтэлбэрилдэг больницын коллектив эгээл эдэбхитэйгээр энэ шухала хэрэгтэ хабаадана. Тэдэнэр 100 центнер һайн шанартай үбһэ бултанһаа урид хуряагаа. Тэрэшэлэн МТМ-гэй, конторын хүдэлмэрилэгшэдэй, сельсоведэй, һургуулиин, соёлой байшангай коллективүүд зуугаад центнер үбһэтэй болоно байна. Хүн зон хүдөө нютагта ажаһуудаг тула бүлтадаа өөр өөрын хажуур, тармууртай ааб даа. Өөһэдын зэбсэггүй зарим зондо совхоз хажуур, бусад хэрэгсэл үгэнэ. Эдэ коллективүүдэй ажалдаа гараха үдэр мүн лэ совхоз мяха үгэдэг, автолавкаяа эльгээдэг юм. Харин үбһэнэй звенонуудта агитбригада, врач болон лектор ошодог.

Асуудал: Энэ ажалдатнай ямар дутуу дунданууд ушарнаб?

Харюу: Үдэр бүри дары шиидхэгдэхэ энэ-тэрэ асуудалнууд гаражал байгаа ааб даа. Тэдэниие байра дээрэнь, унжагайруулангүйгөөр шиидхэхые оролдодогбди. Үбһэ тэжээл бэлэдхэхэ хэрэгтэ гансал хура бороо һаалта хэнэ. Уларилһаа уламжалан, хэды бэрхэтэйшэг болобошье һаань совхозоймнай хүн зон тунхаринагүй. Мүнөө түрүүшын хэлэн айл даабарита долоодолоон центнер үбһөө сабшажа тушаагаад байна. Иигээд лэ һаяын үдэрнүүдтэ хүн зон олороо үбһөө тушааханъ. Юуб гэхэдэ, августын 20-ной һүүлээр үмсэдөө үбһэ сабшаха зүбшөөл үгтэхэнь ха юм. Тиимэһээ нийтын мүн хубиинье мал бардам хүрэхэ тэжээлээр хангагдаха байха гэжэ найдагдана.

УЛАРИЛ ҺААД БЭШЭ

Энэ жэлдэ хура бороотой байжа, сабшалангай ногоон хэзээ хэзээнэйхиһээ һайнаар ургаа. Тиин Прибайкалиин районой «Прибайкалец» колхозой тэжээл бэлэдхэгшэд нийтынгээ адууһа малда үбһэ, сенаж, силос, ногооной витаминтай гурил, набша намаа ехээр бэлэдхэжэ абахын түлөө бүхы хүсөө элсүүлэн ажалланад. Илангаяа эндэ сенаж дараха хүдэлмэри һаадгүйгөөр, урагшатайгаар ябуулагдана. Мүнөө олон жэлэй ногооной таригдаһан полидо оорoһо тарянай гурбан, силосэй ургамалнуудай хоёр комбайн, КУФ-1,8 түхэлэй машина хүдэлгэгдэнэ. Һүүлэй дүнгөөр шэмэтэ тэжээл бэлэдхэгшэд 400 гаран тонно сенаж дараад байнхай.

Ногоо сабшаха талаар дүршэлтэй комбайнер Федор Гордов, Михаил Бригенец гэгшэд үдэр бүхэндэ нормоёо холо үлүүлнэ. Тэрэшэлэн КУФ-1,8 түхэлэй машина жолоодогшо Олег Шульгин бүтээсэтэ ажалаараа суурхана. Хэршэгдэһэн ногоо зөөдэг автомашинын жолоошон Анатолий Воробьев мүрысөөндэ заабол эрхимлэдэг заншалтай.

Байгша ондо 2 мянган тоннoһоо бага бэшэ сенаж дарахаар уялга абаһан колхозой тэжээл бэлэдхэгшэд хура бороотойшье үдэрнүүдтэ һаатангүй ажаллана.

М. КОРОБЕНКОВ,
тэжээл үйлэдбэрилхэ талаар колхозой түрүүлэгшын орлогшо.

ҺАЙШААН ДЭМЖЭНЭБДИ!

ХАЛУУН АНХАРАЛЫЕНЬ ХАРЮУЛМААР

КПСС-эй Центральна Комитедэй Генеральна секретарь нүхэр Ю. В. Андроповой партиин ветерануудтай, ажалай ветерануудтай уулзажа, хани халуунаар хөөрэлдэһэн ушар хадаа манай Коммунис партиин ажабайдалдахи гүнзэгы удха шанартай үйлэ хэрэг болоно гэжэ баяр баясхалантайгаар хэлэхэ байнаб.

Энэ уулзалга дээрэ партиин урданай гэшүүдэй, ажалай ветерануудай хэлэһэн үгэнүүд, хэһэн ажагланалтанууд, коммунис байгуулалтын асари ехэ зорилгонуудые бэелүүлхэ тэмсэлдэ хубитаяа шадал зэргээрээ оруулалсаха гүн сэдьхэлэй эрмэлзэл угаа һонирхолтой. Тэрэ уулзалгын эсэстэ Юрий Владимировичай хэлэһэн хурса удхатай, партиин ба арадай саашадаа шиидхэхэ үндэһэн шухала асуудалнуудые тодорхойлһон үгэ хүн бүхэнэй зүрхэ сэдьхэл долгисуулна, шэнэ бодол түрүүлнэ.

Би өөрөө партиин, ажалай, дайнай ветеран хүн гээшэб. Тиимэһээ энэ уулзалга дээрэ болоһон ехэ хөөрэлдөөн минии сэдьхэл мүн лэ хүдэлгэһэн байна. Али бүхы журам, нийтын журам бэхижүүлхэ шухала тухай тон зүб тэмдэглэгдэнэ. Энэ хэрэгтэ газар бүхэндэ, коллектив бүхэндэ түтагдалнуудай үзэгдэһөөр байһые нюуха нөөхын аргагүй. Энээн тушаа бодото хэмжээнүүдэй партиин, гүрэнэй зүгһөө абтажа байһаниинь тон һайшаалтай. Эрид хубилалта болохошье байха. Зүгөөр эдээниие бэелүүлхэ хэрэгтэ олонинтын хүсые үргэнөөр хабаадуулха гэжэ һананаб.

Нүхэр Ю. В. Андропов уулзалга дээрэ үгэ хэлэхэдээ, залуу үетэниие хүмүүжүүлхэ тухай асуудалда ехэ анхарал хандуулба. Мүнөө үеын залуушуулай диилэнхи олониинь коммунис байгуулалтада эдэбхитэйгээр хабаадалсана, эсэгэнэрэйнгээ ябуулһан хэрэгые саашадань үргэлжэлүүлнэ. Хэды тиимэ байбашье һаань, залуу үетэнэй дунда саг үргэлжын хүдэлмэри ябуулха хэрэгтэй гэһэн тобшолол хэгдэнэ. Партиин ветеран бүхэн, ажалай ветеран бүхэн залуушуулые һурган хүмүүжүүлэгшэ байха ёһотой гэһэн заабариие би ехэтэ һайшаанаб.

Би бэеын элүүрэй шалтагаанаар хүдэлмэрилхэ тиимэ арга боломжогүйшье һаа, партийна даабари дүүргэхэ, залуушуулай дунда хүдэлмэри ябуулха гэжэ яһала оролдожо ябадаг гээшэб. Поселогой һургуулинуудай, тусхай мэргэжэл олгохо техническэ училищиин һурагшадтай, комбинадай залуу хүдэлмэришэдтэй уулзажа, хөөрэлдэжэ, мэдэсынгээ зэргээр һургаал заабари үгэжэ байдагби.

Хүдөө ажахын болон промышленна үйлэдбэри дээрэ хүтэлбэрилхы тушаалда наһан соогоо нилээд олон жэлдэ хүдэлөөб. Партийна болон нийтын хүдэлмэри ябуулха хэрэгтэ яһала хабаадалсагдаа гээшэ. Хараһан үзэһэн тухай, ажал хэрэг тухай, нийтын ажабайдалай жэгүүритэ хубилалтанууд тухай хүмүүжүүлхы шэнжэтэйгээр ургажа ябаа залуу наһатанда, ерээдүйн халаанда хөөрэхэ юумэн бии ааб даа.

Партиингаа ветерануудтухайгаа халуун анхаралаа ходо хандуулжа байдагтань би ехэтэ баясадаг байһанаа үшөө дахин элирхэйлнэб.

Ж. ЦЫДЕНОВ,
1932 онһоо КПСС-эй гэшүүн, Онохой поселогто ажаһуугша.
Загарайн район.

ХҮМҮҮЖҮҮЛГЭ ХАРЮУСАЛГАТАЙ

Түрэл Коммунис партиингаа Центральна комитедэй (1983 он) Пленумэй материалнуудтай танилсаад байхадаа, тэндэ абтаһан шиидхэбэринүүдые манай коллектив сүм дэмжэнэ. Пленум дээрэ КПСС-эй ЦК-гай секретарь К. У. Черненкын хэлэһэн «Партиин үзэл сурталай, нийтэ-политическэ гол шухала асуудалнууд» гэһэн элидхэл бидэндэ, багшанарта онсо удха шанартай. Юуб гэхэдэ, ургажа байһан залуу үетэниие үзэл сурталай талаар хүмүүжүүлгэдэ ямар дутуу дунданууд ушардаг тухай элидхэл соо сэхэ хэлэгдэһэн байна. Тэрэшэлэн мүнөө үеын шэнэ эрилтэнүүд нэрлэгдээ. Энэ нэгэдэхеэр.

Хоёрдохёор гэбэл, КПСС-эй ЦК-да партиин ветерануудтай уулзалга дээрэ партимнай ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Ю. В. Андропов дэлгэрэнгы үгэ хэлэһэн байна. Энэ уулзалга дээрэ нүхэр Ю. В. Андропов залуушуулые имагтал үндэр мэдэрэлтэй, марксизм-ленинизмын һургаалда үнэн сэхэ, түрүү үзэл бодолтойгоор хүмүүжүүлгэдэ онсо анхарал хандуулая гэжэ хэлээ.

Бидэ, багшанар, энэ асуудалые үшөө дахин зүбшэн хэлсэхэбди. Юуб гэхэдэ, энэ шухала асуудал бидэндэ сэхэ хабаатай ха юм. Тиимэһээ бидэнэр хэшээлнүүдые үнгэргэхэдөө үндэр үзэл бодолтойгоор, удха түгэлдэрөөр ябуулхые оролдохо ёһотойбди. Ямаршье предмедээр хэшээл ябуулха үедөө марксистско-ленинскэ үзэл бодолые һурагшадта ойлгуулга хадаа гол шухала зорилгомнай байха зэргэтэй ха юм. Үзэл сурталай хүдэлмэри нийтэ политическэ, интернациональна, патриотическа, хүмүүжүүлгын асуудалнуудтай нягта холбоотой гээшэ. Тиимэһээ бидэ, багшанар, класс бүхэндэ июниин Пленумээр хэшээлнүүдые үнгэргэжэ ойлгууламжын хүдэлмэриие үргэнөөр ябуулха ёһотойбди.

Һурагшадые ажалда дурлуулхэ ба коллективэй эдэбхи, үүргые дээшэлүүлхэ талаар ехэхэн эрилтэ дурсагдаһан Пленум дээрэ табигдаа. Һургуулида үхибүүдые ажалда дуратайгаар хүмүүжүүлгэ хадаа ямар нэгэн үлүү асуудалда тоологдохо бэшэ, харин һурагшадые хүмүүжүүлгэдэ гол һуури эзэлхэ зэргэтэй. Тэрэшэлэн комсомолой, пионерскэ организацинуудай хүдэлмэриие һайжаруулха хэрэгтэй. Үхибүүдэй энэ асуудалнуудаар шиидхэбэри абаха хэрэгтэнь саг үргэлжэ аха нүхэд оролсонгүй; бэеэ даажа ябахыень һургаха шухала.

Залуушуулые, ургажа ябаһан үетэниие үзэл сурталай талаар түгэс мэдэрэл, бодолтой болгохын тула олохон юумэн багшанарһаа дулдыдана. Тиимэһээ бидэ энэ харюусалгатай үүргэеэ бодото дээрэнь гүйсэдөөр дүүргэхэ ёһотойбди.

Ф. ДОЛБЕЕВ,
Улаан-Үдын 1-дэхи дунда интернат-һургуулиин директор.

АРАДАЙ ҮРГЭН ХЭРЭГЛЭМЖЭДЭ

КПСС-эй обкомой бюро, Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Совет болон облсовпроф соёлой-ажаһуудалай ба ажахын хэрэглэмжын эд бараа гаргадаг үйлэдбэриин нэгэдэлнүүд болон промышленна предприятинуудай хоорондын социалис мүрысөөнэй 1983 оной хоёрдохи кварталай дүнгүүдые согсолбо.

Тиин Улаан-Үдын локомотив-вагон заһабарилгын заводой коллектив нэгэдэхи һуурида гараһанда тоологдожо, дамжуулгын Улаан туг, мүнгэн шанда хүртөө. Тус коллектив арадай үргэн хэрэглэлэй эд бараа гаргаха түсэбөө 104,3 процент дүүргэжэ, тэрэнээ худалдаа наймаанда хүргэхэ түсэбөө 104,6 процент бэелүүлһэн байна. Үйлэдбэрилэгдэһэн бүхы эд барааниинь һайн шанартай байгаа.

США-гай правительствада хэгдэһэн буруушаалга

Совет правительствын даалгабаряар Совет Социалис Республикануудай Союзай Гадаадын хэрэгүүдэй министерство Америкын Холбоото Штадуудай посольстводо иигэжэ мэдүүлнэ.

США-гай Юстициин министерствын ба гүрэнэй департаментын үмэнэһөө Америкын Холбоото Штадуудай правительство совет дипломат, Вашингтондохи СССР-эй посольствын нэгэдэхи секретарь В. М. Бережковой бүлэдэ зүрюу харша ябуулгануудые хэхэдээ, дипломатическа харилсаанууд тухай Венэдэхи конвенцеэр абаһан уялгануудаа бүдүүлигээр хазагайруулба.

Энэ конвенциин үндэһөөр дипломатическа түлөөлэлгэтэ эмхинүүдэй хүдэлмэрилэгшэдые, тэдэнэй бүлын гэшүүдые байһан гүрэндэнь сүүдлэхэ эрхэ, тэрэ тоодо захиргаанда сүүдлэхэ эрхэ олгогдодоггүй гээшэ.

Гэхэтэй хамта тэрэ хододоо США-да үлэхэ хүсэлэнтэй бэшэ юм аа гү гэжэ американ засагаархидта этигэхэ хэрэгтэй байгаа гэһэн шалтагаантайгаар В. М. Бережковой хүбүүндэ — һурагша Андрей Бережковто США-һаа гарахыень хорихо тухай уласхоорондын харилсаанда үзэгдөө дуулдаагүй захиралта США-гай Юстициин министерствын гаргахадань, США-гай гүрэнэй департамент болон американ бусад албанууд тэрэниие эдэбхитэйгээр бэелүүлжэ захалһан байна.

США-гай Юстициин министерствын дээрэ дурсагдаһан захиралта соо американ дотоодын ямар нэгэн хуулинууд ба ёһо гуримууд тухай хэлэгдээшье һаань, нимэ ябуулгануудай тон дура гутама, бузагай муухай байһыень дурдаһанайшье үлүү. Ушарынь юуб гэхэдэ, орон доторойнгоо хуулинуудые сахиха талаар гүрэнүүдэй уласхоорондын уялгануудаа хэлбэришэгүйгөөр бэелүүлдэг ёһо гурим бии гээшэ.

Холбоото Штадуудай баталһан уласхоорондын бүхы договорнууд «ороной дээдын хуули ёһон болоно» гэжэ США-гай конституци дотор сэхэ хэлэгдэнэ. Тиигэжэ энэ удаада США-гай засагаархид өөһэдынгөө конституциие хазагайруулһан байна. США-гай тусхай албан зургаануудай түлөөлэгшэд хүнэй эрхэнүүд тухай темээр хөөрэлдөөнүүдые хэхэ, энэ темээр бусадта һургаал заабари үгэхэ дуратай юм. Гэбэшье тодорхой хүнэй эрхэ тухай хэлэгдэһэн энэ ушарта нимэ үгэнүүдэйнь бодото удха шанарынь элеэр харагдаба. Иигэжэ США-гай баталан абаһан ёһо гурим тон һэнгэргүйгөөр хазагайруулагдана бшуу.

Тусхайлбал, совет эрхэтэдтэ, тэрэ тоодо тэдэнэй үхибүүдтэ эсэргүүгээр американ засагаархид нимэ гутамшаг муухай үсөөн бэшэ ябуулгануудые гаргадаг байна.

Түрэлхидэйнгөө уряалаар США ошоһон совет эрхэтэд Половчаковтоной бүлэдэ зүрюу харша ябуулга гурбан жэл соо үргэлжэлһөөр. Түрэлхидһөөнь хүсөөр таһалагдаһан, тэдэнэй хуулиин наһа гүйсөөгүй хүбүүн мүнөө болотор Эхэ орондоо бусажа ерээгүй байһаар.

США-да хүдэлһэн совет журналист В. Г. Кухаренкын 15-тай хүбүүе СССР-тэ бусаахагүйн тула американ албан зургаанууд һаяхан һэдэлгэнүүдые гаргаһан байгаа.

Энээнэй һүүлээр шэнэ гутамшаг муухай ябуулга—энэ удаада совет дипломадай хүбүүндэ зүрюу харша хэрэг үүдхэгдэбэ.

Һүүлшын хоёр ушарта совет үхибүүдые США-да үлөөхэ гэһэн һэдэлгэнүүдһээ американ засагаархидай эсэсэй эсэстэ арсаха баатай болоһон ушарынь тэдэнэй ябуулгануудай дээрэ найруулагдаһан политическэ ба юридическэ удхые огто хубилганагүйл.

Үнгэрхэдөө бэшэгдэһэн ба бэшэгдээгүй ёһо гуримуудые, хэтэ үеын ёһо заншалнуудаар гуримшуулагдаһан уласхоорондын харилсаанай хэмхэмжээнүүдые, США-гай баталан абаһан договорнуудые, хэлсээнүүдые бэелүүлдэггүй буруу һүргэдэг байһаниинь США-гай политикын эдэ ябуулгануудһаа элеэр харагдана.

Совет эрхэтэдтэ харшаар американ тусхай засагаархидай үүдхэһэн һүйдхэлтэ ябуулганууд, хашалта харшалалтанууд тушаа США-гай правительствада буруушаалга хэхэдээ, хуули ёһондо зүрюу эдэ ябуулганууд та эсэс табигдаха ёһотой гэжэ Совет правительство эрилтэ табина. Бусадта ямараар хандаха байһан тухай уласхоорондын уялгануудаа хазагайруулагшадта тэрэ эрид шанга уридшалан һануулга хэнэ. Үүдхэһэн гутамшаг муухай ябуулгануудайнгаа хойшолонгуудай түлөө эдэнэр харюусаха ёһотой.

ШАГНАЛ

Хмелевцов Геннадий Андреевич Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй **Хүндэлэлэй грамотаар** шагнагдаба.

Партийна органуудта болон хүдөө ажахын үйлэдбэридэ олон жэлэй туршада аша үрэтэйгөөр хүдэлһэнэй түлөө, 60 наһа гүйсэһэнтэйнь дашарамдуулан, Хоринн районой Анаагай совхозой лугомелиоративна отрядай бригадир **Козлов** Алексей Иванович Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй **Хүндэлэлэй грамотаар** шагнагдаба.

Партийна, совет органуудта олон жэлэй туршада аша үрэтэйгөөр хүдэлһэнэй түлөө, 70 наһа гүйсэһэнтэйнь дашарамдуулан, республиканска удха шанартай тусхайта пенсионер **Цоктоев** Нима Цоктоевич Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй **Хүндэлэлэй грамотаар** шагнагдаба.

Финансово - экономическа хүдэлмэридэ габьяатай байһанайнь түлөө Улаан-Үдын авиационно заводой ахамад бухгалтер **Ивашинников** Петр Степановичта **«Буряадай АССР-эй габьяата экономист»** гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгогдобо.

КПСС-эй ЦК-гай ИЮНИИН (1983 он) ПЛЕНУМЭЙ ШИИДХЭБЭРИНҮҮДЫЕ БЭЕЛҮҮЛХЫН ТҮЛӨӨ

АМЖАЛТЫН ЭХИН — ЭМХИДХЭЛЬЭЭ

КПСС-эй Октябрьска райкомой пленум боложо үнгэрбэ. Пленум дээрэ «КПСС-эй ЦК-гай июниин (1983 он) Пленумэй шиидхэбэринүүдые бэелүүлхэ талаар районой партийна организациин бэелүүлхэ зорилгонууд» гэһэн элидхэл партиин райкомой нэгэдэхи секретарь И. А. Анташинова хэбэ.

Элидхэл зүбшэн хэлсэлгэдэ трикотаж гадар хубсаһанай фабрикын директор А. Д. Тармаев. «Бурятсоммунэнерго» нэгэдэлэй партийна организациин секретарь Л. И. Ожигова, Главбурятстройн 1-дэхи автобазын жолоошодой бригадир В. М. Шабанов, городой түргэн туһаламжын больницын фельдшер Н. Г. Костылева. «Бурмясопром» нэгэдэлэй генеральна директор В. С. Мылзенов, «Жилгражданстрой» трестын начальник В. Л. Думнов, хүдөө ажахын техникумэй директор Л. А. Андреев, СССР-эй Наукануудай академиин Сибириин отделениин Буряадай филиалай ниитын эрдэмэй институдай директор В. Ц. Найдаков гэгшэд хабаадаһан байна.

Пленумэй хүдэлмэридэ КПСС-эй Улаан-Үдын горкомой секретарь Г. Д. Басаев хабаадалсажа үгэ хэлээ.

Коммунис партиин, Совет гүрэнэй ажабайдалда тон шухала удхатай үйлэ хэрэг болоһон КПСС-эй ЦК-гай июниин (1983 он) Пленумэй шиидхэбэринүүдые районой ажалшад политическэ ба ажалай үндэр ехэ эдэбхи үүсхэлэй оршон байдалда угтаба гээд элидхэлшэ, үгэ хэлэгшэд тэмдэглээ. Районой бүхы промышленна предприятинүүд байгша ондо үйлэдбэриингөө хэмжээе үргэдхэжэ байнхай. Промышленна продукци гаргалга үнгэрэгшэ жэлэй энэ үеынхидэ орходоо 16,6 процентээр дээшэлээ. Энэ ургалта имагтал ажалай бүтээсэ дээшэлүүлһэнэй ашаар түйлагдаһан байха юм. Хахад жэлэй түсэб продукци худалдалгаар 101,1 процент, нормативна сэбэр продукцяар 102,6, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлгээр 101,8 процент бэелүүлэгдэжэ, түсэбһөө гадуур 3,6 миллион түхэригэй продукци, элдэб эд бараан худалдагдаһан байха юм. Промышленна гол продукци үйлэдбэрилхэ түсэбтэ даабаринууд юрэнхы дээрээ дүүргэгдээ.

Районой транспортын, худалдаа наймаанай, ниитын эдеэ хоолой, ажалшадай ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангалгын предприятинүүдшье энэ хахад жэлдэ яһала амжалтатай хүдэлжэ гараһан байна. Түрэл республикынгаа байгуулагдаһаар 60 жэлэй алдарта ойе угтуулһан социалис уялгануудаа районой барилгашадшье нэрэтэй солотойгоор бэелүүлжэ амжаа. Өөрын хүсөөр хэгдэхэ барилга-хабсаралгын хүдэлмэриин түсэб сүм бэелүүлэгдэжэ, хахад жэл соо 20 миллион түхэриг капитальна һомололго ашаглагдаһан байна. Тиигэжэ 29,5 мянган дүрбэлжэн метр гэр байра ашаглалгада үгтэһэн, автомагистраль бариха, районоо болбосон түхэлтэй болгохо талаар ехэ хүдэлмэри хэгдээ.

Эдэ бүхы амжалта районой партийна организациин эмхидхэлэй, хүмүүжүүлгын, үзэл сурталай хүдэлмэриин бодото үрэ дүн гэбэл, алдуугүй байха. Энэ хүдэлмэри тушаа пленум дээрэ нарин шэнжэлэл хэгдэбэ.

Үйлэдбэриин ашаг үрые, ажалай шанар һайжаруулха хэрэгтэ социалис мүрысөөн, ажалдаа коммунис ёһоор хандахын түлөө хүдэлөөн ехэ нүлөө үзүүлдэг байна. Энээндэ районой партийна организаци ехэ анхаралаа хандуулна гэжэ элидхэл дотор тэмдэглэгдээ.

Мүнөө районой промышленна предприятинүүдай бүхы хүдэлмэришэдэй 40 процентнь бригаднуудта нэгэдхэгдэнхэй. Тэдэнэй ажалай түйлалтануудай дүнгөөр харахада, имагтал тэдэл бригадануудта, хамтын нэгэ нарядаар хүдэлхэдөө хани нүхэсэлэй, харилсаанай мэдэрэл хүмүүжүүлэгдэдэг, хүн социалис зөөридэ гамтайгаар, эзэн ёһоор хандажа һурадаг байна. Парти, правительствын шиидхэбэриин ёһоор шэнэ эрхэ байдалда ажалай журам һайжаруулха хэрэгтэ ажалша коллективүүд нэн түрүүшын үүргэ дүүргэхэ уялгатай. Эндэ партийна эхин организацинуудай, партийна бүлэгүүдэй үүргэ дээшэлүүлхэ шухала. Тиимэ жэшээ район дотор олон. Нарин сэмбын комбинат, хилээмэнэй комбинат, «Востоксибэлектромонтаж» гэжэ хабсаралгын управлени мэтэ коллективэйнгээ эрхэ болон арга боломжо гүйсэд хэрэглэдэг түрүү эмхинүүдтэ амжалта түйлагдадаг байна. Иимэ коллективүүдтэ үйлэдбэриин ашаг үрэ дээшэлжэ, продукциинь шанар һайжаржа, хүдэлмэришэдэйнь үзэл бодолшье урган хүгжэдэг байха юм.

Олонхи предприятинүүд болон эмхи зургаануудта кадрнуудай ниитын таһагууд, һэргылэмжын соведүүд, нүхэдэй сүүдүүд, архидалгатай тэмсэхэ комиссинууд болон бусад ниитын эмхинүүд хүдэлнэ. Хүдэлмэришэдэй суглаанууд, тусхай «Журамай үдэрнүүд» эмхи гуримтайгаар үнгэргэгдэдэг болоо.

Гэхэтэй хамта, али болохо дутагдалнууд үшөөл олон. Жэшээлэн хэлэбэл, барилгын организацинуудта бригадна гурим үшөөл һулаар нэбтэрүүлэгдэнэ. Мүнөө үедэ барилга дээрэ 55 тиимэ бригада эмхидхэгдэнхэй. Эндэ бүхы хүдэлмэришэдэй 44 процентнь хүдэлдэгшье һаа, олонхинь ёһын тэдысэ эмхидхэгдэһэн болоод лэ хамтын подрядаар үнэн дээрээ ажаллангүй. Гэр барилгын комбинадта бригаданууд бүри эмхидхэгдэнэшьегүй. «Востоксибсантехмонтаж» управленидэ бригадна гурим юрэл ёһын тэдысэ эмхидхэгдэнхэй. Томо панелеэр гэр баридаг заводто 23 бригадынь зургаанинь ажахын тоосоогоор хүдэлнэ, теэд эндэ ямаршье дүн согсологдодоггүй, хүнэй урма зориг бадаруулагдадаггүй байха юм.

Ажалай журам гээшэ мүнөөдэр урда урдынхиһаа жэшээгүй ондоо, гүнзэгы удхатай болонхой гээд пленум дээрэ элидхэлшэшье, үгэ хэлэгшэдшье тэмдэглээ. Энэнь мүнөө үндэр дээдэ үзэл бодолһоо, коллективэй, оронойнгоо, партиин урда харюусалгаяа мэдэрэлгэһээ эхи абаха ёһотой. Журам шангадхаха талаар ажалша коллективүүд ехэ үүргэ дүүргэхэ уялгатай. Мүн хүтэлбэрилэгшэдэйшье харюусалга ехэ бшуу. Тиимэһээ шадамар бэрхэ хүтэлбэрилэгшэд, үйлэдбэриие эрхилэгшэд К. П. Альцман, А. П. Шапиро, М. И. Красикова, В. В. Ангапов гэгшэд пленум дээрэ эрхимүүдэй тоодо нэрлэгдээ.

Саашаадаа ажалшадай политическэ, экономическа һуралсал тухай, политическо-хүмүүжүүлгын хүдэлмэри тухай, агитационно хүдэлмэри тухай үргэн хөөрэлдөөн болобо.

Д. ДАШИЕВ,
манай тусхай корр.

АЖАЛАЙ ЖУРАМ ШАНГАДХАХЫН ...

БҮГЭДЫН ХАБААДАХА

КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй ба ВЦСПС-эй абаһан «Ажалай социалис журам бэхижүүлхэ хүдэлмэриие шангадхаха тухай» тогтоолые манай леспромхозой ажалша коллектив ехэтэ һайшааһан байна. Энэ документ хадаа мүнөө үе сагай эрилтэдэ угаа таарана. Үнэхөөрөөшье, али бүхы журамые шангадхаха шухала болоо гэжэ хүнүүдэй хөөрэлдэдэгынь тон зүб гэжэ һанагшаб.

Журамайл шанга байгаа хада хэжэ ябаһан хүдэлмэри урагшатай, бүтэмжэтэй байдаг. Сугтаа хүдэлдэг хэн нэгэнэй һали-боли хүдэлбэл, алибаа шалтагаан дурдаад ажалһаа һамшабал, ехэшье, багашье коллективэй байдалда заатагүй түбэг татадаг лэ даа. Энэ үзэгдэлые олон жэшээгээр баримталжа боломоор.

Хүбшэһөө модо зөөдэг автомобилиин экипажые би даадагби. Эбтэй, хоорондын халуун харилсаатай, дааһан хэрэгэйнгээ түлөө гүн сэдьхэлһээ шанга харюусалгатайгаар хандадаг коллектив байгуулхын тула яһала оролдолго гаргагдаһан байха. Тэрэ хүсэһэн хэрэгни ажалай һайн үрэ дүнгөөр харюусана гэжэ хэлэхэ дүүрэн эрхэтэйб.

Имагтал бата найдамтай журамайл аша туһаар минии толгойлдог шофернуудай экипаж энэ жэлэй сагай уларилай хэды орёо байбашье һаа, арбан нэгэдэхи табан жэлэй гурбадахи жэлэй найма һарын даабари мүнөө 117,2 процент дүүргэгдээ. Гэхэ гү, али сентябрь һарын түсэбэй тоосоогоор хүдэлжэ байнабди. Зунай һаранuудай туршада тайгаһаа модо машинаар зөөхэ гээшэ, сэхыень хэлэхэдэ, гайтай байна. Үргэлжэ орожо байһан борооһоо уламжалан, хадын харгынуудай муудаһан ушар мэдээжэ ааб даа. Гэбэшье иимэ байдалые бидэнэр имагтал эмхитэй, журамтай ажалаараа дабанабди.

Дээрэ хэлэгдэһэн тогтоолтой танилсаад байхадаа, үшөө нэгэ асуудал тушаа тоггтолтой хаш. Алибаа журам бэхижүүлхэ, гурим сахиха хэрэгтэ олониитын дүүргэхэ үүргэ угаа ехэ байна. Январь һарада манай Хандагай тосхоной хүн зоной хамтын суглаан болоо һэн. Тэрэ суглаан дээрэ ниитын гурим сахиха тухай асуудал үргэнөөр зүбшэн хэлсэгдээ. Тэндэ ниитын гуримда харша ябадал гаргадаг хүнүүд, архиншад гэхэшэлэн хазагай журамтайшуул нилээд шүүмжэлэгдэһэн, тиимэшүүл нютаг зоной үмэнэ улайха сайха баатай болоһон юм.

Хандагайе ниитын эрхим гуримтай тосхон болгохо гэһэн ...

АХА НҮХЭДЭЙ ҺУРГААЛ

КПСС-эй ЦК-да партиин ветерануудтай болоһон уулзалгын материалнуудтай танилсажа, тэндэ КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Ю. В. Андроповой хэлэһэн үгэнүүдые һонирхон уншааб. Тон зүб, зүрхэ хүдэлгэмэ хэмжээн, сэдьхэлдэ сэхэ хадуугдама үгэнүүд гэжэ хэлэхэ хүсэлтэйб. Юуб гэхэдэ, манай, залуу үетэнэй, мүнөөнэй жаргалта байдал, ажал хүдэлмэри, мэргэжэлнайшье тэдэнэй — партиин, дайнай, ажалай ветерануудай аша туһаар олдоһон ха юм.

«Ветеранууд — бүхы хүн түрэлтэниие баяжуулһан шэнэ байдал зохёон байгуулгын гайхамшаг дүршэлые абажа ябагшад гээшэ. Энэ дүй дүршэлэй түүхын хэмжээн хэдэн үеын бүтээн байгуулга болоно» — гээд Ю. В. Андропов хэлэнэ. Тэрэ тон зүб.

Би. 70—80-дахи онуудай хүдэлмэришэн, тэрэ эгээ түрүүшын Ленинэй гвардиин большевигүүдэй революционно тэмсэл, граждан дайнай геройнуудай эрэлхэг зориг, түрүүшын табан жэлнүүдэй ажалай баатарнуудай эгэршэгүй эрмэлзэл тухай номой хуудаһануудһаа, түүхын хэшээлнүүдһээл мэдэхэ болоһон байнаб. Харин Ю. В. Андроповой тодо мэргэнээр тэмдэглэһэн «үе сагай үлхэлдөөгөөр» тэдэнһээ дамжан манай үетэндэ ерэһэн коммунис байгуулалтын дүй дүршэлэй хэшээлые минии үеын аха нүхэдһөө, Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай ба дайнай һүүлээрхи баатар ажалай ветерануудһаа абаа хаб гээд сэдьхэнэб.

Энэ уулзалгын материалнуудые уншаад байхадамни, эгээл түрүүн минии эсэгэ манай гаражай ахамад механик Тыкшэ Бадмаевич Тыхеев хоёр һанаандамни ороод, нюдэндэм харагдахадал болоо. Хоюулаа дайнай, ажалай ветеранууд, хоюулаа коммунистнууд юм. Хэниинь, хэды он...

... бшуу.

Буряадай ... хамгаалгын ... автогараж ...

ЖУРКЫН ОЛТИРОГ

Минскын автозаводой байгаалида дуратайшуул ондатра, уһанай үхэр хулгана, һоно нугаһан гэгшэдэй байрладаг, ожорһото шалбаагые анхан байһан шэгээрнь орхиһон юм. Тэндэнь үнгэрхэдөө Журка гэжэ нэрэтэй аист бии. Тоһолиг уһатай нүхые дээрэһээ намаг гэжэ һанаад буушаһан энэ шубуун хүнүүд аюулһаа абарһан юм. Дэбидэг далинуудаа гэмэлтэһэн аист удаан саг соо ниидэжэ шадахаяа болиһон байгаа. Хүнүүд тэрэниие загаһаар тэжээдэг һэн. Тиимэһээ Журка хахуули бариһан хүбүүе харабал, хойноһоонь дахажа, уһанай эрьедэ тэсэмгэйгээр хоолоо хүлеэжэ һуудаг юм.

Харин хүйтэн үдэрэй болоо һаа, аист аргагүй томоотойгоор заводой оранжерэйдэ ерээд, мантан томо финиковэ пальма доро түбхинэдэг. Магад тэрэ модон Журкада холынь Африкые һануулжашье болоо.

Журкын ургажа байһан далинуудаа туршахынь тула хүдэлмэришэд тэрээндэ уляаһанай оройдо үүрхай түхеэржэ үгөө, доронь гэрхэниие бариа. Уданшьегүй Журка ниидэжэ, бултанда баяр асарба. Юундэб гэхэдэ, намартаа тэрэ эжэлнүүдтэеэ хамтаржа, түрэл нютаг тээшээ ниидэхэ аргатай болоо бшуу.

ДИСПЕТЧЕР ХОЛБООНДО ГАРАБА

Гориин РАПО-дохи ажалай үдэр диспетчерэй албанай мэдээсэлһээ эхилдэг. Тэрэнэй кабинет соохи түрүүшын хонхо үглөөнэй долоон часта хангирдаг юм.

— Алло, Гори. Квахврели колхоз холбоо эринэ...

Виноградингууд дээрэ адхагдаһан химикадиие үнгэрһэн һүниин аадар угаажархиба. Тэрэниие дахинаа шанаржуулхын тула тонно хахад коллоидно сери хэрэгтэй. Гахайн фермэ дээрэ гахайнууд үбшэлбэ, түргэн туһаламжа шухала гэһэн сошордомо дохёо Шавшвеби гэжэ тосхоной колхозһоо абтаба.

Эдэ хэрэг хойшолуулагдажа болохогүй. Диспетчер бусад 28 ажахытай холбоогоо таһалнагүй. Оператор тиихэдэнь ветеринарна албантай хөөрэлдэнэ. Үшөө нэгэ хахад часай үнгэрһэн хойно регистрациин дэбтэр соо: «Ветеринарнууд гараба» гэһэн тэмдэглэл бии болоодхино. Харин РАПО-гой үдэшын планерко дээрэ үдэр соо хэгдэһэн хүдэлмэри тухай элидхэгдэнэ.

Диспетчерэй албанай байгуулагдаһаар, районой агропромышленна комплексые түргэнөөр ударидан хүтэлбэрилхэ арга олдобо. Үдэр бүри абтажа байһан мэдээнэй үндэһөөр нютаг нютагай бодото байдал мэдэгдэнэ, ажахынуудай эрилтэ хараада абтана.

РАПО-гой диспетчерэй албан мэдээсэлнүүдэй «Банк» болобо. Тэрэнэй картотекэ дотор олон һалбаритай ажахытай районой бүхы дүнгүүд согсологдонхой байна. Тэрэнэй үндэһөөр, гансал үдэр бүриин экономическа анализ хэгдэнэ бэшэ, харин ерээдүйн байдал тодорхойлогдоно.

Диспетчерэй албанай бааза бата бэхи болгогдоно. Эндэ хүдөөгэй тоололгын түб эмхидхэгдэнэ. Тэрэнэй компьютернүүд тэндэ ороһон мэдээсэлнүүдые энэ намартаа шанаржуулжа эхилхэ юм.

ХҮДӨӨГЭЙ БАРИЛГАДА — ОНСО АНХАРАЛ

«Хүдөө ажахын барилгада онсо анхарал хандуулха» гэжэ Эдеэ хоолой программа соо тэмдэглэгдэнхэй. Үйлэдбэриин объектнүүд бодхоогдохоһоо гадна, хүдөөгэйхидэй байра байдалые һайжаруулха болон социально-соёлой шэглэлтэй барилгануудые олоор эрхилхэ шухалын шухала гэжэ тоологдоно.

Барилгын манай организаци имагтал энэ асуудалнуудые шиидхэлсэхэ зорилготой юм. Манай барилгашад Сэлэнгын болон Хяагтын районуудай хүдөө нютагуудта олон тоото объектнүүдые бодхоохоһоо гадна, өөрынгөө үйлэдбэриин үндэһэ һууриие бэхижүүлхэ баазануудые Гусиноозерск хотодо, Новоселенгинск тосхондо, мүн Хяагтын районой Октябрьский һууринда үргэдхэн барина.

Гусиноозерскдохи промбаазада түмэр-бетон конструкцинуудые бүтээхэ цех болон модоор элдэб зүйлнүүдые дархалха цехтэй, тэрэшэлэн жэлэй туршада 6 мянган кубометр модо бэлэдхэхэ участогтай юм. Барилгашадай микрорайон эндэ бодхооһон байнабди. Мянга гаран дүрбэлжэн метр талмайтай байрын гэрнүүд, хүүгэдэй саад, столово, клуб, хоёр магазин гэхэ мэтэ эндэмнай бии болонхой. Хойто жэл эндэл һургуулиин байшан барихамнай. Тиихэдэ Новоселенгинскдэхи манай организациин пилорама, модошо дархашуулай цех хүдөөгэй барилгада шухала хэрэгтэй материалнуудые үйлэдбэрилэн гаргана.

Арбан нэгэдэхи табан жэлэй туршада Сэлэнгын ПМК олон тоото объектнүүдые ашаглалгада тушааһан байна. Сэлэнгын районой Тохой һууринда шулуугаар баригдаһан гурбан дабхар һургуулиин байшан нёдондо һуралсалай жэлдэ үүдэеэ сэлиһэн юм. Мүнөө үеын эрилтэдэ гүйсэд харюусамаар, шэнэ проектын ёһоор эрдэмэй энэ ордон баригдаа. Тиихэдэ Хяагтын районой «Дружба» болон Сэлэнгын районой XX партсъездын нэрэмжэтэ колхозуудта ороохо тариянай үрэһэ сэбэрлэн хааха тусхай ... комплекс, Ноёхондо зуу гаран электромашинка тодхомоор хонидые хайшалалгын томодхогдомол пункт һүүлэй үедэ манай организациин хүсөөр баригдаба. Сэлэнгын болон Хяагтын хүдөө тосхонуудта һүүлэй хоёр жэлэй турша соо хоёр байратай 37 гэр малшад, механизаторнуудта баригдажа үгтэбэ.

Байгша оной түгэсэтэр Сэлэнгын районой «Эрдэм» колхоздо захиргаанай байшан, агрохимкомплекс, тиихэдэ Октябрьский һууринда һургуулиин байшан, хоёр байратай хоёр гэр ашаглагдаха байна.

Эдэ бүгэдэ барилгашадай хүсэ шадалаар, уран гараар бүтээгдэнэ ха юм. Холын ажахынуудта бодхоогдожо байһан объектнүүд дээрэ хүдэлдэг барилгашад үйлэдбэриингөө баазын хүдэлмэришэдэй аша туһые нэн түрүүн мэдэрнэ. Бетонщигууд, модо отологшод, хюрөөдэгшэд, дархашуул, механизаторнууд, жолоошод хамһабариин, бэлэдхэлэй горитой ехэ хүдэлмэри ябуулна гээшэ. Е. А. Щербаковой хүтэлбэрилдэг модо бэлэдхэгшэдэй бригада хюрөөдэгшэдые түүхэй эдеэр таһалгарнагүй хангажа байдаг. С. Н. Зенков түрүүтэй модошо дархашуул хүдөөгэй гэрнүүдэй олонхи хэрэгсэлнүүдые бүтээнэ. Бусад материалнуудые бүтээлсэхэ хэрэгтэ Г. Б. Слобеденюк гэгшын участок хубитаяа ехээр оруулна.

Гэрһээ холо байжа хүдэлдэг гуримтай халаа ажалай журам сахиха хэрэгые тон шухала гэжэ тоолодог гээшэбди. Журамтайгаар, оролдосотойгоор ажалладаг барилгашад манда олон. Коммунис ажалай үльгэр жэшээ П. Ф. Ларионов харуулна. Тэрэнэй хабаадалгагүйгөөр баригдаһан объектнүүд Хяагтын, Сэлэнгын районуудай хүдөө нютагуудта үгы гэжэ хэлэхэдэ болохо. Тиихэдэ штукатур-шэрдэгшэд А. П. Орлова, Е. И. Павлова гэгшэдэй һайн хүдэлмэриие тэмдэглэхэ шухала. Дайнай болон ажалай ветеран Б. Б. Тубаев, коммунист М. Д. Гармаев хорёод жэлэй туршада хүдөөгэй барилгада хүдэлжэ, олон тоото байшангуудые барилсаһан байха юм.

Хүдөөгэй барилгын шэнжэ шанарые һайжаруулха ... хубилгаха ёһотойбди.

О. ЗАХАРЕНКО,
«Бурятмежколхозстрой» нэгэдэлэй Сэлэнгын ПМК-гай начальник.

В. А. Майоровой хүтэлбэрилдэг намотчигуудай бригада «Теплоприбор» заводой үйлэдбэриин бүхы коллективүүдэй дунда түрүүлжэ ябанхай. Эдэнэр хахад жэлэй, мүн июль һарын дүнгүүдээр түрүүшын һууриda гараһан байна. Бригадынхид даалгагдаһан түсэбөө 101 процент дүүргээ. Харин хүдэлмэришэн бүхэнэй ажалай бүтээсын түсэб жэлэй эхинһээ 105 процентээр бэелүүлэгдээ. Тиихэдэ бригадын гэшүүдэй гаргаһан продукци гансал эрхим шанартай юм.

Коллективэй эрхим хүдэлмэрилэгшэд А. Е. Федорова, К. И. Панькова, Л. В. Скуратова гэгшэдтэй нэгэ доро Татьяна Силантьевна Назаровагай нэрэ заабол дурсагдаад лэ байдаг.

— Т. С. Назарова үдэрэйнгөө нормые 150—160 процент дүүргэдэг юм, — гэжэ бригадир В. А. Майоров хөөрөө һэн.

Заводой эрхим хүдэлмэрилэгшэ Т. С. Назарова арадай депутадуудай Железнодорожно райсоведэй депутат юм. Тэрэ райсоведэй депутадаар хоёрдохи зарлалда удаа дараагаар дэбжүүлэгдэнхэй. Олоной этигэл найдабарие харюулхын түлөө Татьяна Силантьевна бүхы хүсөөрөө оролдон ябадаг хүн.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Т. С. Назарова.

М. СУТУРИНАЙ фототекст.

АЛМАЛТА, АРЬБАЛААЛТЫН ТҮЛӨӨ

Электрын элшэ хүсэ алмаха, ашаг үрэ ехэтэйгээр хэрэглэхэ талаар социалис мүрысөөнэй 1983 оной хоёрдохи кварталай дүнгүүд согсологдобо. Тиин үндэр үрэ дүнгүүдэй түйлагдаагүй байһан тула нэгэдэхи һуури хэндэшье олгохогүй гэжэ шиидхэгдээ.

Хоёрдохи һуурида гараһанда тоологдоод, Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй ба профсоюзуудай областной соведэй 750 түхэригэй хэмжээнэй хоёрдохи мүнгэн шан Улаан-Үдын шэлэй заводой коллективтэ олгогдохо болобо. Тус коллектив үйлэдбэриингөө түсэбые 103,5 процент дүүргэхэһээ гадна дүн хамта 33 мянган киловатт-час электрын элшэ хүсэ гэхэ гү, али ашаглаха нормынгоо 1 процентые алмаһан байна. Заводой директор А. И. Богданов, энергетик В. М. Рукавишников гэгшэдтэ мүн лэ мүнгэн шангууд барюулагдаа.

Үйлэдбэри дээрэхи энерго-ажахыгаа жэшээтэ һайнаар ашаглажа, элетрын элшэ хүсэ алмаха талаар ехэ оролдолго гаргаһан Буряадай мебельно-модо болбосоруулгын комбинадай, Зүүн Сибириин түмэр замай Улаан-Үдын отделениин коллективүүдэй ажал һайн гэжэ тэмдэглэгдээ.

Харин үйлэдбэриин «Бурмясопром» нэгэдэлэй, Сэлэнгын целлюлозо-картоной комбинадай, локомотив-вагон заһабарилгын заводой коллективүүд энерго-ажахыгаа муугаар эрхилжэ, электрын элшэ хүсэ хэмһээ үлүүгээр гаргашалба гэжэ тэмдэглэгдээд, тэндэхи хүтэлбэрилэгшэдтэ һануулга хэгдэбэ.

Д. ДАШИЕВ.

МҮРЫСӨӨН ҮРГЭДЭҺӨӨР

Энэ табан жэлэй гурбадахи гол жэлэй түсэбые болзорһоонь урид дүүргэхын түлөө тэмсэл Улаан-Үдын түмэр хэрэгсэлнүүдые бүтээдэг С. М. Кировэй нэрэмжэтэ заводто улам үргэдэнэ. Предприятиин продукци худалдаха түрүүшын хахад жэлэй түсэб үлүүлэн дүүргэгдээ. Тэрэшэлэн ажалай бүтээсые дээшэлүүлхэ түсэб амжалтатайгаар дүүргэгдэһэн байна.

Заводой цехүүдэй дунда дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ штамповочно цехэй (начальнигынь Ю. М. Стойников) коллектив түрүүлжэ ябана. Эндэхи хүдэлмэришэд түрэл республикынгаа 60 жэлэй ойн һайндэрэй хүндэлэлдэ абаһан уялгаяа һайнаар дүүргэһэн байха юм. Л. Е. Козленкын хүтэлбэрилдэг бригада социалис мүрысөөндэ түрүүлжэ, КПСС-эй Советскэ райкомой ба райсоведэй гүйсэдкомой Хүндэлэлэй грамотаар шагнагдаа һэн.

Табан жэлэй эхинһээ продукциин шанар һайжаруулхын түлөө тэмсэл шангаар ябуулагдана. Эмалияр хушагдаһан, гоё һайхан үнгэтэй кастрюли, шанага, кружка болон бусад амһартанууд ажалшадта гүйсэтэйгөөр найрмаалагдана. Нүхэд М. Сундуковагай, Г. Васильевагай даадаг бригадануудай бүтээн гаргаһан амһартанууд бараандаа эрхим һайн шанартай байдаг. Эдэ бригаданууд продукци үйлэдбэрилхэ графигаа холо урилдажа ябана.

КПСС-эй обкомой секретарь Л. В. Потапов һаяхан тус заводой хүдэлмэришэдтэй, инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэдтэй уулзажа, республикынгаа промышленностиин ерээдүйн хүгжэлтэ тухай хөөрэжэ үгэхэ зуураа, предприятиин үйлэдбэриин технологиие шэнэлхэ, түрүү техникэ хэрэглэхэ талаар зүбшэл заабари үгэһэн байна.

Н. НОРБОЕВ.

УЛААН ТУГТА ХҮРТЭБЭ

Байгал-Амарай түмэр замай тоннельнүүдые баридаг бригаданuудай хоорондын социалис мүрысөөнэй 1983 оной хоёрдохи кварталай дүн согсологдобо. Тиин тоннельнэ 18-дахи отрядай Николай Петрович Дроваль гэгшын проходчигуудай бригада түрүү һуурида гараа. Энэ бригада байгша оной хоёрдохи кварталда транспортно-дренажна штольни малтаха түсэбөө 113,6 процент, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ түсэбөө мүн лэ 113,6 процент дүүргэжэ, материальна хэрэгсэлэй нилээд ехэ нөөсэ байгуулһан байна.

Түрүү бригадада КПСС-эй обкомой, Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй, облсовпрофой болон ВЛКСМ-эй обкомой дамжуулгын Улаан туг барюулагдаба.

ХАЛУУНААР ДЭМЖ...

1983 — 1984 онуудай малай үбэлжэлгын үедэ ниитын адууһа малда, мүн хүдэлмэрилэгшэдэй хубиин малда тэжээл бэлэдхэхэ хүдэлмэридэ предприяти, организаци болон эмхи зургаануудай коллективүүдые, тэрэшэлэн ажал хэжэ шадаха хүн зониие хабаадуулха талаар Түнхэнэй ба Хурамхаанай районуудай Хужарай, Хурамхаанай сомоной Соведүүдэй гаргаһан үүсхэлые Бэшүүрэй районой Шанагын сомоной Соведэй хүдэлмэрилэгшэд халуунаар дэмжээд, зүбшэн хэлсэжэ байна.

КПСС-эй Бэшүүрэй райкомой бюро болон арадай депутадуудай районно Соведэй гүйсэдком энэ үүсхэлыень һайшаан дэмжээд, баталан абаа.

Арадай депутадуудай Шанагын сомоной Соведэй ажалшад КПСС-эй ЦК-гай июниин (1983 он) Пленумэй шиидхэбэринүүдые һайшаан дэмжээд, КПСС-эй ЦК-гай майн (1982 он) Пленумэй баталан абаһан Эдеэ хоолой программые бэелүүлхэ талаар Бодонгуудай совхоздо бүдүүн ба шэмэтэ тэжээл бэлэдхэхэ хэрэгтэнь туһаламжа үзүүлхэ гэжэ шиидэбэ.

Өөһэдынгөө арга боломжонуудые хэрэглэн, Шулуутайн леспромхозой Бэшүүрэй модо бэлэдхэлэй участогай коллектив 300 центнер үбһэ бэлэдхэхэ гэһэн уялга абанхай. Тиихэдэ Улаан-Үдын химлесхозой Бэшүүрэй үйлэдбэриин участок 160, Потанинска участково больницын коллектив 50 центнер, мүн бусад эмхи зургаануудай коллективүүд, пенсионернүүд болон гэрэй эзэн эхэнэрнүүдэй хүсөөр 400 центнерһээ бага бэшэ үбһэн бэлэдхэгдэхээр хараалагдана.

Арадай депутадуудай Шанагын сомоной Соведэй гүйсэдком ниитын адууһа малда, мүн хүдэлмэрилэгшэдэй хубиин малда тэжээл бэлэдхэхэ хүдэлмэри эмхидхэнэ.

Бодонгуудай совхоз 30 ...

ХАРЮУСАЛГАЯА ХҮСЭД МЭДЭРЖЭ

Тимлюйн асбоцементнэ заводой хабтагар шифер үйлэдбэрилдэг 2-дохи цехэй комсомол-залуушуулай халаан предприяти дотороо суурхаһаар үнинэй. Мастер Л. Н. Лескогой хүтэлбэрилдэг тус халаан нёдондо жэлэй туршада 1 миллион хэһэг условно шифер алмагдаһан түүхэй эдеэрээ үйлэдбэрилхэбди гэһэн социалис уялгаяа 20 мянган хэһэгээр үлүүлэн дүүргэһэн һэн. Тиихэдэ Буряадай АССР-эй 60 жэлэй ойдо 100 мянган хэһэг условно шифер гаргаха гэһэн үндэр уялгань 230 мянгандаа хүргэгдэһэн һэн.

— Манай халаанай түйлаһан амжалтанууд ажалай шэнэ эмхидхэлһээ эшэ үндэһэтэй, — гэжэ халаанай мастер Людмила Николаевна Леско удхалан хөөрэнэ. — Бидэ хоёрдохи жэлээ бригадна подрядай гуримаар хүдэлнэбди. Ажалай энэ шэнэ эмхидхэл коллективэй ажалайнгаа бүтээсые дээшэлүүлхэ хэрэгтэ аргагүй ехээр нүлөөлнэ. Халаанаймнай гэшүүн бүхэнэй нэгэ эрмэлзэлтэй, һанал бодолтой болоодхиходо, коллектив доторнай харюусалгань дээшэлнэ. Тэрэнһээ уламжалан үйлэдбэриин журам эрид һайжарна. Тиимэһээ ажалаймнай бүтээсэ нилээд дээшэлһэн байна.

Зүб даа, бригадна подрядые хэрэглэжэ шадаһан коллективүүд горитойхон амжалта түйлана гэжэ түрүү дүршэл харуулна бшуу. Үнгэрһэн жэлэй туршада комсомол-залуушуулай энэ бригада дотор ажалай журам хазагайруулха ушар нэгэшье дахин үзэгдөөгүй. Гэшүүн бүхэнинь эрмэлзэл, үүсхэл түгэсөөр, урагшаа һанаатайгаар хүдэлжэ, ямаршье бэрхэшээлһээ туйхарингүй, хараалһанаа бэелүүлхын түлөө шармайн оролдоно. Тиигэжэ байгша оной эхинһээ хабтагар шифер гаргаха түсэбынь 108,2 процент дүүргэгдээ.

— Арбан нэгэдэхи табан жэлэй гурбадахи жэлэй түсэбые 700 мянган условно шиферээр үлүүлэн дүүргэхэ гэһэн социалис уялга абаһан манай халаанай хүдэлмэришэд габшагай шангаар хүдэлжэ байнхай, — гэжэ тус халаанай бригадир С. А. Сумкин хөөрэнэ. — КПСС-эй ЦК-гай үнгэрһэн жэлэй ноябриин, мүн байгша оной июниин Пленумүүдэй шиидхэбэринүүд дээрэһээ үндэһэлжэ ажалайнгаа эмхидхэлые улам нарижуулан, оронойнгоо барилгануудые шифереэр гүйсэд хангаха хэрэгтэ бүхы шадалаа элсүүлэн оролдохобди.

В. ЦИБИН.

ДҮРБЭН ТЭГШЭЭР ХҮМҮҮЖҮҮЛХЭ

битаяа оруулалсаа гэжэ тэмдэглэхээр.

Дээрэ дурсагдагша музейдэ Хүрбэ нютагайхидай урдандаа ажалдаа хэрэглэдэг байһан зэр зэмсэгүүд, арадай ажабайдалай хүгжэлтэ болон мүнөөдэрэйнь амжалтануудые тодорхойлон харуулһан материалнууд олоной үзэмжэдэ табигдаха юм. Хүрбэ нютагай байгаалиин баялигуудые харуулһан зүйлнүүдые, мүн бусадшье хэрэгтэй материалнуудые музейдэ согсолон харуулха зорилготойгоор һурагшад болон багшанар һонирхолтой бэдэрэлгэнүүдые эмхидхэнэ. Музейн жасада материалнуудые суглуулагшадай дунда «Республикын 60 жэлэй ой» гэжэ нэрлэгдэһэн тусхай конкурс эмхидхэгдэжэ, түүхэдэ сэнтэй, тон һонирхолтой экспонадууд олдоһон байна.

Тээгдын дунда һургуулида бүхыдөө 500 һурагшад эрдэм ном шудална. Мүнөө жэлдэ арбадахи классаа 46 үхибүүд дүүргэжэ гарахадаа, 18-ниинь «һайн» ба «эрхим» гэһэн сэгнэлтэнүүдтэйгээр дүүргээ. Эндэ үхибүүдтэ ном зааха талаар үндэр амжалтануудые туйлаһан СССР-эй арадай гэгээрэлэй отличник А. И. Казазаева, Д. Ц. Пиранглаева, Н. И. Шодонова, Р. П. Казазаева, С. З. Зандраева, Г. Е. Молокова болон бусадай габьяа ехэ гэжэ тэмдэглэхээр. Хэшээлнүүдые удха түгэлдэрөөр, һонирхолтойгоор үнгэргэхэһөө гадна, даажа абаһан классуудайнгаа ажалые гуримтайгаар эмхидхэдэг, һурагшадайнгаа дунда эстетическэ хүмүүжүүлгэ эдэбхитэйгээр ябуулдаг, ниитын хүдэлмэридэ ходоо шударгыгаар хабаадалсадаг, түрэлхидтэй бата бэхи холбоо барисаа байгуулжа шададаг багшанарые нэрлэбэл, Л. И. Вахрушева, Н. Г. Добчинова, Ц. Ж. Банзаргашеева, Э. Е. Афанасьева, Г. П. Молоков гэгшэд болоно.

Заха холын заимхануудта ажаһуудаг малшадай болон Тээгдэ нютагһаа холохоно оршодог Тохорюугта тосхоной үхибүүдэй байрлажа һурахаар интернат һургуули баригдаһаар үнихэн болобо. Тус интернадые дуршэлтэй багша П. М. Козлова даажа абанхай юм. Энэ һургуулиин багшанарай коллектив үхибүүдтэ элдэб янзын предмедүүдые зааһаа гадна, эдэниие ажалда дуршүүлхэ, бэеынь тамирые хүмүүжүүлхэ талаар ехэхэн хүдэлмэри ябуулна.

Үхибүүдтэ ажалай дуршэл олгуулха зорилготойгоор тус һургуулинхид малшадай 7 гүүртэдэ шеф ёһоной туһаламжа үзүүлжэ байхаар хэлсээ батална байна. Һурагшад эдэ гүүртэнүүдтэ саг үргэлжэ айлшалжа, малай хашаа хорёо сэбэрлэхэһээ эхилээд, элдэб янзын хүдэлмэри хэжэ, малшадта туһалдаг, тэдэнэртэ концерт наада харуулдаг, улаан булангуудтань һонирхолтой материалнуудые, газетэ, журналнуудые абаашажа үгэдэг заншалтай юм. Үхибүүд үнгэрэгшэ жэлдэ 5 тонно тухай набшаһата тэжээл бэлэдхэжэ, совхоздоо тушааһан байна.

Харин Эжитэ гэжэ газарта 1100 багахан хурьгад тон һайнаар харууһалагдажа, шэмэтэй ногоондо бэлшэжэ, тарган тобир боложо байнхай. Эдэ хурьгадые һүүлэй жэлнүүдтэ эмхидхэгдэһэн тусхай ажалай ба амаралтын лагериин үхибүүд харууһална. Эдэниие дуршэлтэй зоотехник Р. Гынденов болон һургуулиин багшанар хүтэлбэрилдэг юм. Лагеринхид ажал хэхэдээ, мүн амархадаашье хэрэгтэй болохоор али бүхы зүйлнүүдээр гүйсэд хангагданхай.

Хониной нооһо хайшалалгада һургуулинхид эдэбхитэйгээр хабаадалсажа, 50 һурагшад хоорондоо ана-мана мүрысэн, айхабтар бэрхээр хүдэлһэн, магтаал шангуудта хүртэһэн байна.

Һурагшад мүнөө, үбһэ хуряалгын харюусалгатай халһын халуун түлэгдөө ороод байха үедэ олоороо үбһэндэ гаража, түрэл совхоздоо шадаха зэргээрээ туһалжа байнхай.

Тээгдын дунда һургуулиин коллектив 1982—1983 оной һуралсалай жэлдэ үхибүүдые һурган хүмүүжүүлхэ талаар үндэр амжалтануудые туйлажа, Буряадай АССР-эй 60 жэлэй ойн баярай хүндэлэлдэ дэлгэрһэн мүрысөөндэ түрүү һуури эзэлһэнэйнгээ түлөө КПСС-эй обкомой, КПСС-эй Хориин райкомой болон районой арадай депутадуудай Соведэй гүйсэдкомой Хүндэлэлэй грамотануудаар шагнагдаһан байна.

Н. НАНЗАТОВ.

...МОЙ

...РЯАД ОРОНДО ...УЛАГДАНХАЙ

ороной эрдэмэй хүгжэлтэ» гэжэ ном соо һонирхолтойгоор хэлэгдэнэ. Тэрэ ном байгша ондо Буряадай номой хэблэлээр гаргагдаа. Ном соомнай республикын эрдэмтэд физико-математикын эрдэмэй доктор Ч. Ц. Цыдыпов, биологиин эрдэмэй доктор, ВАСХНИЛ-ай гэшүүн-корреспондент Э. Л. Климашевский, ниитын эрдэмэй институдай директор, хэлэ, бэшэгэй эрдэмэй доктор В. Ц. Найдаков болон бусад тухай, мүн эрдэмтэд Хундановууд, Чимитдоржиевууд, Найдаковууд тухай һонирхолтойгоор бэшэгдэнхэй.

«Атеис хүмүүжүүлгын дүй дүршэлһөө» гэһэн суглуулбари соо 1981 оной декабриин 25-да Улаан-Үдэ хотодо боложо үнгэрһэн республиканска семинар дээрэ атеис лекторнүүдэй хэһэн элидхэлнүүд, мэдээсэлнүүд оруулагданхай. Гадна ном соо хэблэгдэһэн В. А. Сапрыкинай «КПСС-эй XXVI съезд болон атеис хүмүүжүүлгын зарим асуудалнууд», «Мүнөө сагай эрхэ байдалда залуушуулые атеис ёһоор хүмүүжүүлгын зорилгонууд» гэһэн А. С. Баинновай, В. Л. Кургузова М. Г. Брянский хоёрой «Улаан-Үдэ хотын Октябрьска райондо үнгэргэгдэһэн атеис пропагандын зарим тэды дүнгүүд», Г. Ц. Митуповай «Атеизмын темэдэ үнгэргэхэ элидхэл болон хөөрэлдөөнүүдэй удха» гэхэ мэтэ статьянууд ном дотор ехэ һуури эзэлжэ, һонирхолтойгоор уншагдана.

Журналист Л. Неретинагай **«Хүбшөөр шалгагдаһан»** гэжэ брошюра соо Социалис Ажалай Герой Василий Петрович Парамоновой бригада, тэрэнэй ажал хэрэгүүд тухай хэлэгдэнэ. Хурамхаанай леспромхозой харьяата дурсагдагша бригада шэнэ гуримаар ажаллажа, үйлэдбэридөө үндэр ехэ бүтээсэ туйладаг гээшэ.

«Түрүү дүй дүршэлэй библиотечкэ» гэһэн серидэ В. Б. Тармаевай **«Һайжаруулагдаһанай ашаг үрэ»** гэһэн брошюра хэблэгдэбэ.

Гэрээн соо Ивалгын туршалга-үйлэдбэриин ажахыда үһалагдадаг бэлшээринүүдые байгуулалга, тэдэниие харууһалалга болон ажалай түлбэри тухай дэлгэрэнгыгээр бэшэгдэнхэй.

Хүдөө ажахын эрдэмэй кандидат Л. А. Михайловагай **«Машинаар һаагдаха үнеэдые сэгнэн шэлэлгэ»** гэһэн брошюра Ивалгын туршалга-үйлэдбэриин ажахын жэшээ дээрэһээ үндэһэлэн бэшэгдэнхэй. КПСС-эй ЦК-гай майн (1982 он) Пленумэй шиидхэбэринүүдээр баталагдаһан ороной Эдеэ хоолой программа хадаа һү һаалиин мал ажахые промышленна үндэһэн дээрэ мүнөө байгаа фермэнүүдые үргэдхэн гаргаха зорилго табина. Буряад орондо үнеэдые оньһон аргаар һаалга юундэ удаан нэбтэрүүлэгдэнэб гэхэдэ, симментал үүлтэрэй малнууд энэ хэрэгтэ зохисо багатай байна. Автор дурсагдагша ажахыда хараһан ажаглалтануудһаа үндэһэлэн, ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэдэй, һү һаалиин фермэнүүдэй хүдэлмэрилэгшэдэй болон мэргэжэлтэдэй анхаралда энэ номоо дурадхана.

М. ДОНДУБОН,
М. Горькиин нэрэмжэтэ республиканска научна библиотекын хүдэлмэрилэгшэ.

ХОТЫНХИД — ХҮДӨӨГЭЙХИДТЭ

Ерэхэ үбэлжэлгын үедэ ниитын адууһа малда, мүн ажалшадай хубида тэжээл бэлэдхэхэ хүдэлмэридэ предприяти, организаци болон эмхи зургаануудай коллективүүдые, тэрэшэлэн ажал хэжэ шадаха хүн зониие элсүүлхэ талаар Хужерай ба Хурамхаанай сомоной Соведүүдэй гаргаһан үүсхэлые манай промышленна предприятинуудай, организацинуудай, һуралсалай эмхинүүдэй коллективүүд болон хотымнай бүхы хүн зон халуунаар дэмжэжэ байна. Тэдэнэр сүлөө сагтаа, мүн амаралтын үдэрнүүдтэ, районойнгоо ажахынуудта үбһэ тэжээл бэлэдхэхэ хэрэгтэнь туһалалсаха гэжэ шиидээ юм. Мүнөө олониитын хүсөөр колхоз, совхозуудта 5370 центнер набшаһата тэжээл бэлэдхэгдээд байна. Тиихэдэ 8 мянган центнер үбһэн һурилзгдэхөөр хараалагдана. Үбһэ сабшалгын халуун хаһые ашаг үрэтэйгөөр хэрэглэн, хура бороогой үһөөрилэн орожо байһан үедэ нарата үдэр бүхэниие һамбаашалан, городоймнай ажалшад набшаһата тэжээл бэлэдхэнэ, үбһэ сабшана, мүн сенаж даралгада олоороо хабаадана. Тиигэжэ жэшээнь, хүн зоной ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангалгын албанай хүдэлмэрилэгшэд үбһэ тэжээл бэлэдхэхэ талаар даалгагдаһан уялгаяа түрүүлэн дүүргээ. Эдэнэр «Дружба» колхоздо 100 центнер набшаһата тэжээл бэлэдхээ. Эдэ үдэрнүүдтэ 8 хүнһөө бүридэһэн звено үбһэ сабшалгада хабаадалсана. Тэдэнэр даалгагдаһан 300 центнер үбһэнэйнгөө түрүүшын гушаад центнерыень һурилэнхэй. ДОСААФ-ай курсантнууд болон багшанар шефтээ абаһан ажахыдаа 223 центнер набшаһата тэжээл гулидхаа. Мүн СПТУ-гай, АТП-эйн, РЭС-эй болон бусадшье предприятинуудай хүдэлмэрилэгшэд энэ шухала кампанида өөһэдынгөө бага бэшэ хубитые оруулалсана.

Ажалай болон дайнай ветерануудай совет районойнгоо бүхы пенсионернүүдтэ хандан, үбһэ бэлэдхэлгэдэ хабаадалсахыень уряалба. Энэ һайн һайхан хэрэгэй эхи табигшад гэхэдэ, А. В. Борисов, Д. Б. Тулухеев, П. А. Большаков, Д. Д. Дамбаев гэгшэд болоно. Эдэнэр машина, техникын ябахагүй бутатай, намагтай газарнуудай, харгын захаархи ногоо сабшажа, «Родина» колхоздо 50 центнер һайн шанартай үбһэ тушаагаа.

Мүнөө үдэр бүхэндэ городской Соведэй автобус пенсионернүүдые, гэрэй эзэн эхэнэрнүүдые, хубиин малтай хүнүүдые «Пограничный» совхозой адууһа малда үбһэ сабшахыень зөөнэ. Тэдэнэр тус тустаа 3—5 центнер үбһэ бэлэдхэхэ юм. Манай эндэ бүхы бүлөөрөө үбһэ хуряалгада хабаадагшад бии. Тэдэнэй тоодо И. Г. Игумнов, В. Д. Уфимцев, А. С. Максимов, Р. Д. Анданов гэгшэдэй гэр бүлынхид ороно. Долоон арбаяа холо гараһан Цырендондок Намитович Цырендондоковшье гэртээ миин һуунагүй, үбһэшэдтэ туһалалсана.

Тэрэшэлэн ажалшадай хүсөөр хамта дээрээ 3 мянган центнер ногоон сабшагдажа, АВМ агрегадуудта тушаагдаа, 2500 центнер үбһэн, сенаж болон силос бэлэдхэгдээ.

С. КЛИМОВ,
Хяагтын горсоведэй түрүүлэгшэ.

Уласхоорондын шэнжэлэл

АЖАБАЙДАЛАЙ БА ЭБ НАЙРАМДАЛАЙ АША ТУҺАДА

Үдэр бүхэндэ хэблэлэй хуудаһануудые дүүргэдэг, телеэкран ба агаарай долгёор дамжуулагдадаг мэдээсэлнүүдэй дунда дайнда эсэргүү хүдэлөөнэй асуудалнууд эхэнхи һуури эзэлнэ. Буу зэбсэг ехээр бүтээн гаргалгые болюулха, США ба НАТО-гай балмад муухай политикада эсэргүү байха эрилтэтэй арадуудай олониитын дуун дэлхэйн элдэб заха хизаарнуудта улам шангаар соностоно. Элдэб наһанай, политическэ элдэб үзэл бодолтой ба элдэб шажанда шүтэдэг хүнүүд улам олоороо эб найрамдалай ба буу зэбсэг хуряан абалгын түлөө тэмсэлэй туг доро жагсана. Эзэрхэг түримхэй империалис хүсэнүүдэй гэмээр термоядерна дайнай аюулда нэрбэгдэжэ боломо хүн түрэлтэнэй хуби заяанда һанаагаа ехээр зобожо байһан ушарһаа тэдэ хүнүүд тэмсэлдэ нэгэдүүлхэ баатай болоно.

Эб найрамдалай тала баригшадай ябуулганууд эдэ үдэрнүүдтэ улам ехээр үргэдэжэ байна. Энээниие ямар юумээр гэршэлэн харуулхаб гэхэдэ, Баруун Германиин дайнда эсэргүү организацинуудаар эмхидхэгдэһэн Европо ба США-гай харгынуудаар «эб найрамдалай велопробег-83», эб найрамдалай марш үнгэргэгдөө. Италида, Англида, Япон ба бусад ондоо оронуудта шэнэ дай жүрөөдэгшэдэй аюултай түсэбүүдтэ эсэргүү хүсэ ехэтэ демонстрацинууд үнгэргэгдэнэ.

Эдэ ябуулгануудта хабаадагшад ядерна зэбсэгүүдэй нөөсые ехэдхэлгэдэ эсэргүү, сэрэгэй хүсэнэй талаар СССР-һээ булюу байдалтай болохо талаар США-гай захиргаанай харюусалгагүй хараа шугамда эсэргүү, Баруун Европодо американ шэнэ ракетэнүүдые тараан тодхолгодо эсэргүү байһанаа эрид шууд мэдүүлнэ. Дэлхэйн элдэб районуудта ядерна буу зэбсэгүүдһээ сүлөө зононуудые байгуулхын түлөө байһанаа тэдэнэр элирхэйлнэ.

Аюул ехэтэ ядерна дайе һүжэрөөжэ боломо ябуулгануудые хэжэ байһан хүнүүдтэй министерствэнүүдэй кабинедүүдые арад зоной тэмсэлэй сууряан доһолгоно. Баруун оронуудай эзэд-баяшуул һанаагаа зобожо эхилэнхэй. Тэдэнэр өөһэдынгөө милитарис политикые хамгаалха һэдэлгэ гарган, тэрэнээ «эб найрамдалые аршалха эрхим ябуулга» гэжэ олониитэдэ идхана, Советскэ Союзда туһалжа байнат гэжэ эб найрамдалай түлөө тэмсэгшэдые гэмнэнэ. НАТО-гай стратегүүд хэтэржэ ерэхэдээ дайнда эсэргүү хүдэлөөнэй урдаһаа өөһэдынгөө марш эмхидхэхэ гэһэн һанаашалгада хүрэнхэй.

Гэбэшье эрхэтэдэйнгээ ухаан бодолые бэе тээшээ татахын түлөө тэмсэлдэ яаха аргагүй булигдажа захалһан оронуудай засаг баригшад хархис ба хэһээлтын ябуулгануудые үргэдхэнэ. Америкын полици Нью-Йорк ба Питсбургда үнгэргэгдэһэн манифестацида хабаадагшадые, Италиин полициинхид Сицилиин Комизо городой ажалшадые зэрлиг муухайгаар сохиһон байна. Великобританиин консервативна правительство демонстрантнуудые тараан намнаха шэнэ зэбсэгээр полициин хүсые хангана, тиихэдэ ФРГ-гэй правительство эб найрамдалай тала баригшадта эсэргүүгээр американ сэрэгэйхидэй Вьетнамда туршаһан пластикова һомо ба «сиэс» гэдэг газ хэрэглэхээр түхеэрнэ.

Гэхэтэй хамта эб найрамдалай ба уласхоорондын аюулгүй байдалай түлөө һайн һайхан тэмсэлээр зоригжогшодые айлган һүрдөөхэ, мэхэлхэ аргагүй. Эб найрамдалай тала баригшадай хүдэлөөн улам үргэдэн, хүсэ шадалаа нэмээжэ байна. Эб найрамдалда дуратай политика шууд сэхээр ябуулдаг СССР-эй ба социалис хани нүхэсэлэй оронуудай зүгһөө энэ хүдэлөөн хүсэ ехэтэйгээр дэмжэгдэнэ.

ЧАД: ЭЗЭРХЭГ ТҮРИМХЭЙ ЯБУУЛГА ҮРГЭДХЭГДЭНЭ

«Чадтахи үйлэ хэрэгүүд—шэнэ түхэлэй колониализмын харата ябуулгануудай бодото жэшээ мүн. Чадые дахяад колони болгохын түлөө тэндэ дайн хэгдэжэ байна. Энэ ороной дотоодын хэрэгүүдтэ Вашингтон ба Парижай хамааржа байһанай шалтагаан юуб гэхэдэ, Африкада Чад стратегическэ тон шухала һуури эзэлнэ, Чадай уран ба фосфадуудта баруун оронууд шунахайранхай»—гээд Нигериин «Таймс интернэшнл» гэжэ журнал бэшэнэ. Африкан журналай хэһэн энэ ажаглалта тус орондо боложо байһан үйлэ хэрэгүүдэй уг удхые тайлбарилан харуулна.

Баруун оронуудай олондо мэдээсэл хүргэдэг хэрэгсэлнүүдэй дамжуулһанай ёһоор, Холбоото Штадууд, Франци ба тэдэнэй Африкадахи дахуулнууд үдэр ерэхэ бүри Чадта эзэрхэг түримхэй ябуулгануудаа улам үргэдхэнэ.

Оронойнь ниислэл Нджаменһаа хойшоо оршодог Бильтин ба Аруда гэдэг хотонуудые француз десантнигууд эзэлэн абаа. Мүнөө тэдэ эзэмдэгшэд оронойнгоо эрхэ сүлөө ба бэеэ даанхай байдалай түлөө гэмсэжэ байһан национальна нэгэдэлэй шэлжэн оролгын правительствын хүсэнүүдэй мэдэлдэ байһан Умм-Шалуба гэжэ хотоһоо оройдоо 100 километр зайда ерээд байна. Француз 2000 солдат ба офицер Чадта эльгээгдэнхэй. Эдэ десантнигууд «Трансаль» түхэлэй самолёдуудаар, вертолёдуудаар, бронетранспортернуудаар, ракетэнүүдээр зэбсэгжүүлэгдэһэн. Хэблэлдэ бэшэгдэжэ байһанай ёһоор, Чадтай хүршэ оронуудта «Ягуар» түхэлэй самолёдуудай юһэн эскадрили асарагдаа. Эндэ боложо байһан тулалдаануудта Заирай сэрэгүүд хабаадуулагдана.

Вашингтон ба Парижай аша туһада алба хэжэ байһан сэрэгүүдтэ американ буу зэбсэг Чадта таһалгаряагүйгөөр асарагдана. США-гай «түргэн добтолгын» хүсэнүүдэй бүридэлһөө 700 солдат болон офицернүүд, тагнуулай самолёдууд хүршэ оршодог Суданда эльгээгдэбэ. Чадта сэрэгэй интервенци үргэдхэхэ ябадал туйлаха зорилгоор Вашингтон Парижда хэжэ байһан баалалтаяа улам шангадхана. «Монд» газетын мэдээсэһэнэй ёһоор Р. Рейган Франциин президент Ф. Миттеранда хэдэн бэшэг эльгээһэн байха юм. Тэдэ бэшэгүүдэйнь уг зорилго гэхэдэ, француз сэрэгүүдые шэлжэн оролгын правительствын хүсэнүүдтэ эсэргүү тулалдаануудта сэхэ хабаадуулха ябадал туйлаха шухала болоно.

Чадта колониальна журамые үлээхын түлөө, бэеэ даанхай бодото байдалай, эрхэ сүлөөгэй түлөө тэмсэгшэ хоёр талын хүсэнүүдэй хоорондо зэбсэгтэ тэмсэл удаахан саг соо хэгдэнэ. Национальна эблэрэлгын үндэһэ һуури дээрэ арсалдаата байдалые амгалан ёһоор гуримшуулха талаар Африкын нэгэдэлэй организациин нэгэнтэ бэшэ хэһэн хүсэлэл оролдолгонь мүнөө дээрээ ямаршье аша үрэ үгөөгүй байһаар.

Франциин засагай хүтэлбэри баригшад энэ орондо шэнэ түхэлэй колониализмын журамые саашадань үлээхэ гэжэ оролдоно. Тохёолдоод байһан энэ ушар байдалые һамбаашалан, США өөһэдынгөө талаһаа дэлхэйн энэ региондо өөрын хиналта тогтоохо, сэрэгэй хүсэ байлгаха шэнэ плацдарм бии болгохые эрмэлзэнэ. США-гай «аша туһын хэрэгүүдтэ» шухала орон гэжэ Чадые соносхонхой. Энээнтэй хамта Вашингтон өөртэнь таагүй Ливиин правительствые унагааха зорилгоор Ливидэ эсэргүүгээр хэжэ байһан харата ябуулгануудаа улам үргэдхэнэ. Чадай дотоодын хэрэгүүдтэ Ливи хамаарна гэһэн худал хуурмаг хардалгаар халхабша хээд, США сэрэгэй олон тоото корабльнуудые Ливиин эрье шадар эльгээгээ.

ЧИЛИ: ДИКТАТУРАДА ЭСЭРГҮҮ ТЭМСЭЛ

Пиночедэй шуһата муухай хархис журамда эсэргүү арадай тэмсэл Чилидэ улам үргэдэһөөр. Национальна буруушаалгын дүрбэдэхи үдэр Сантьягын ба Чилиин бусад городуудай үйлсэнүүдтэ оло мянган демонстрантнуудай колонннонууд дүүрэн байба. Тэдэнэй зэргэдэ хүдэлмэришэд, таряашад, студентнүүд, алба хаагшад ябалсаба. Тэдэнэр барандаа сэрэгэй диктатурые үзэн ядажа байһанаа элирхэйлэн, Пиночедэй хунтые засагай хүтэлбэриһөө зайлуулха, орон доторoo эрхэ сүлөө ба демократи һэргээн тогтоохо эрилтэ табяа.

Пиночедэй журам «эмхи гурим алдахагүйн тулада хэрэгтэй бүхы хэмжээнүүдые абаха» гэжэ уридшалан заналта хэһэн байха юм. Тиигэжэ манифестацида хабаадагшадай урдаһаа танк ба вертолёдуудые, армиин подразделенинүүдые, карбинернүүдэй буутай отрядуудые табяа. Зарим газарта солдадууд демонстрантнуудые буудаһан байха юм. Энэ үдэр тэдэнэй гарһаа 30 шахуу хүн, тэрэ тоодо хэдэн үхибүүд аяуулһан, зууһаа дээшэ хүн шархатаһан, хэдэ мянган хүн түрмэдэ хаагдаһан байна.

Хойто үдэрынь дотоодын хэрэгүүдэй министр Онофре Харпа гэгшэ эшэхэ нюургүйгөөр журналистнуудай урда хунтын орон доторoo «амгалан байдал ба тааруу журам тогтоохо» хүсэл эрмэлзэл тухай шашаһан байха юм. Сэрэгэй-фашис хунтые толгойлогшо Пиночет тэрэ үдэр болоһон гэмтэ ябуулгануудые «марксис үзэл баримталагшадта» тохохые оролдоо.

Вашингтоной туһаламжа дэмжэлгээр орон доторoo засаг барижа байһан Пиночедэй хунтын оло миллион чилийцүүдэй гашуудалта байдалай бодото гэмтэн байһаниинь мүнөө хэндэшье нюуса бэшэ болонхой. Арбан жэлэй туршада засагай хүтэлбэридэ байха зуураа, тэрэ ороноо экономическа айхабтар ядуу байдалда оруулаа. Хариин, нэн түрүүн американ корпорацинуудай аша туһада зорюулагдаһан экономическа политикынь гэмээр үдэр бүхэндэ предприятинууд хаагдажал байна. Зорюута доогуур харуулагдаһан тусхай мэдээсэлэй ёһоор, Чилидэ ажал хэжэ шадаха бүхы хүнүүдэйнь аяар 20-һоо холо дээшэ процентнь хүдэлмэригүй. Үнэ сэнгэй ургалта, хүдэлмэришэнэй хүдэлөөнэй эдэбхитэдые түрмэдэ хааха ба алаха ябадал хаа хаанагүй юрын ушарал болонхой. Ажаһуудалай тэсэхын аргагүй эрхэ байдалда эсэргүү тэмсэлэй зааханшье һэдэлгэ «аюулгүйн хүсэнүүдээр» гам хайрагүйгөөр хэһээгдэнэ.

Өөһэдынгөө эрхэ сүлөөгэй түлөө, демократи ба социальна хүгжэлтын түлөө Чилиин ажалшад тэмсэлээ улам шангадхана. Энэ жэлдэ ажалшадай тэмсэл илангаяа ехээр эршэдэбэ. Май һарада Чилиин арад национальна буруушаалгынгаа түрүүшын үдэрые үнгэргөө һэн. Һүүлээрнь тиимэ үдэрнүүд июнь ба июль һарануудта дабтан үнгэргэгдөө. Гэбэшье, информационно агентствэнүүдэй үгэһэн сэгнэлтын ёһоор, национальна буруушаалгын августын үдэр хэм хэмжүүрэйнгээ талаар эгээл ехэ хүсэтэй байба. Ажалша олониитын ябуулганууд үмхи яндан хархис диктарурада улам шанга сохилтонуудые хэнэ. Пиночедэй хархис диктатурые шуһата ямаршье алалга хюдалга, Вашингтоной эзэдэй туһаламжашье абаржа шадахагүй.

А. ЯКОВЛЕВ,
О. ШИРОКОВ,
А. ВОРОПАЕВ.
(ТАСС).

ТАСС — АПН
ХИЛЫН СААНАҺАА

...ГРИИН АРАДАЙ ҺАЙНДЭР

мышленна ашаглалгада үгтэһэн, Боршодско химическэ комбинадта шэнэ завод баригдажа дүүргэгдэһэн байгаа. Мүнөө Венгри ургамалнуудые хамгаалха химическэ зүйлнүүдые горитой ехээр үйлэдбэрилжэ, социалис оронуудта бүри ехээр худалдаха аргатай болоо. Нэрлэгдэһэн барилганууд болбол, советвенгер саг үргэлжэ бэхижэжэ байгаа харилсаа холбооной, хоёр ороной эрдэм техникын туйлалтануудай жэшээ болоно.

Венгридэ Конституциин үдэр үргэсэ хуряалгые дүүргэһэнэй арадай заншалта һайндэртэй тудалдадаг юм. Полиин ажалшадта омогорхохо юумэн бии: гай гасууртай байгаашье һаа, тэдэнэр ороһоной үндэр баян ургаса суглуулаа юм.

Үйлэдбэриин ажал ябуулгын, социальна хангалгын, соёл культура хүгжөөлгын асуудалнуудые шиидхэхэ, хуулиин проектнүүдые бэлдэжэ зүбшэн хэлсэхэ талаар Конституци Венгриин ажалшадта үргэн ехэ эрхэнүүдые олгодог. Олониитын эмхинүүд болон ажалша коллективүүдтэ һунгуулиин шэнэ хуулиин гол дүримүүд зүбшэн хэлсэгдэнэ.

...БА ГДР: ХАМТЫН МЭДҮҮЛГЭ

ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь, ПНР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ В. Ярузельскитэй хөөрэлдөө хэһэнэй һүүлээр тус мэдүүлгэ баталан абтаа юм.

Хоёр оронуудта ниитэ-политическэ байдалые хүгжөөхэ тухай мэдээсэлнүүдые хоёр тала халан абалсаһан байна. Политическэ, экономическа, эрдэм техникын ба соёлой талаар хоёр талын харилсаа холбоон саг үргэлжэ бэхижэнэ гээд ханалтатайгаар тэмдэглэгдээ. Польшодохи байдалые гуримшуулха ба социализмын туйлалтануудые бэхижүүлхэ талаар ПОРП-ын, бүхы патриотическа хүсэнүүдэй ажал ябуулгые гүйсэд дэмжэдэг байһан тухайгаа ГДР-эй делегаци батадхаа. СЭВ-эй хэмжээн соо экономическа хамжаанай хэрэгые гүнзэгырүүлхэ зорилгоор ПНР ба ГДР хүсэлэл оролдолгонуудаа саашадаашье элсүүлхэ юм гээд тэмдэглэгдээ.

ВЬЕТНАМАЙ МИД-эй НОТО

ХАНОЙ. Сентябриин 2-то Вьетнамда ба октябриин 1-дэ Хитадта национальна һайндэрнүүдые тэмдэглэхэ үедэ хоёр ороной хилэ дээрэхи али бүхы зэбсэгтэ ябуулгануудые болюулхые СРВ-гэй гадаадын хэрэгүүдэй министерство Хитадай талада дурадхаба.

Энэ дурадхал хадаа амгалан ёһоор зэргэ оршолгын табан гол ёһонуудай үндэһэ һуури дээрэ СРВ-гэй ба ПНР-эй хоорондохи һайн хүршэ ёһоной харилсаануудые һэргээхэ гэһэн эрмэлзэлтэй юм гээд Хитадай МИД-эй нэрээр эльгээгдэһэн ното соо хэлэгдэнэ. Зэбсэгтэ ябуулгануудые болюулха тухай хэлсээнэй энэ дурадхалые Хитадай талын абахаар бэлэн байгаа һаань, тэрэ августын 30-да хүсэндөө оруулагдажа, байгша оной октябриин 8 болотор үргэлжэлхэ юм.

Вьетнамай талын дурадхал хоёр ороной хоорондохи таарамжагүй харилсаануудые гуримшуулхадань зохид һайн эрхэ байдал бии болгохо юм гэжэ документ дотор хэлэгдэнэ.

БУУ ЗЭБСЭГ БҮГЭДЭ НИИТЭЭРЭЭ СҮМ ХУРЯАХЫН ТҮЛӨӨ

ЛИССАБОН. ООН-ой үүсхэлээр үнгэргэгдэжэ байһан буу зэбсэг хуряахын түлөө бүхэдэлхэйн ябуулгада эдэбхитэйгээр хабаадаха гэһэн шиидхэбэри тухайгаа «Португалида ядерна буу зэбсэгүүдые тодхоолгохогүй» гэһэн национальна хүдэлөөнэй хүтэлбэрилэгшэд мэдүүлбэ. Ядерна зэбсэг, хэрэгсэлнүүдые үрдилдэн байжа бэлдэлгые буруушаалгын, буу зэбсэг бүгэдэ ниитээрээ сүм хуряахын түлөө тэмсэлые шангадхаха уряа доро октябриин 24-һөө 31 хүрэтэр Лиссабондо ба бусад хото городуудта олониитын митингнүүд ба жагсаалнууд үнгэргэгдэхэ юм гээд эндэ болоһон пресс-конференци дээрэ хүдэлөөнэй хүтэлбэрилэгшэд онсолон зааба.

США ГЭМТЭ ЯБУУЛГАДА ХАБААДАЛСАНА

орондо хэгдэжэ байгаа гэмтэ ябуулгануудта хабаадуулагша болгоно. Энэ нютагай бэеэ даанхай оронуудай байдалые тогтууригүй болгохо, эрда Африкын болон Намибиин эхэнхи хүн зоной хүсэл эрмэлзэлые тоохогүй гэһэн эрда Африкын засагаархидые бодото дээрэ Вашингтон урмашуулна ха юм. ЮАР-тай хүршэ гүрэн бүхэн шахуу Преториин зэбсэгтэ ябуулгануудай сагаалса болонхой гэжэ Р. Мугабе тэмдэглэбэ. Энээнһээ болохо эдэ бүхы эзэрхэг түримхэй ябуулганууд тоонь саг үргэлжэ үргэжэ байнхай.

Зимбабвын правительствые толгойлогшо Намибиин асуудалнуудай талаар Вашингтоной хараа бодолые, тодорхойлбол, Анголоһоо Кубын сэрэгшэдэй гаралгатай Намибида бэеэ даанхай байдал олгохо асуудалые «холбохо» гэһэн Холбоото Штадуудай дэбжүүлһэн эрилтые эрид шууд шүүмжэлбэ. Кубын интернационалистнууд Анголодо энэ ороной правительствын уряалаар расис эзэрхэг түримхэй ябуулгануудта харюу үгэхэдэнь туһа хүргэхын тула ерэһэн юм гээд Р. Мугабе зааба. Харин Намибидахи байдалые Африкын үрда зүгтэ өөһэдынгөө холын хараатай зорилгонуудые бэелүүлхын тула хэрэглэхые США оролдоно ха юм.

Зимбабвын дотоодын гол шухала асуудалнууд дээрэ тогтоходоо, бодото демократическа болон арадай шууд сэхэ шиидэнхэй байһые премьер-министр дахинаа батадхаба.

ВЕЛИКОБРИТАНИ. Англиин арад зон эб найрамдалда хэн аюул тохёолдуулнаб гэжэ үдэр ерэхэ тума улам элеэр ойлгожо байнхай. Нэн түрүүн американ империалистнуудһаа, Рейганэй захиргаанайхидһаа, мүн тэдэниие үгэ дуугүй дэмжэдэг Англиин консервативна правительствоһаа эдэ харата аашануудай гаража байһан тухай ойлгоходоо, социальна элдэб байдалтай хүн зон эб найрамдалые хамгаалха хүдэлөөндэ улам эдэбхитэйгээр хабаадажа эхилэнхэй. Жагсаалнуудай зэргэдэ дабшагшад ядерна һандаралые зайсуулан сараха талаар эрид шууд хэмжээнүүдые абаха тухай эрилтэ табина.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Лондондо болоһон жагсаалай үедэ.

ТАСС-ай фотохронико.

ТҮРЭЛ НЮТАГАЙМНАЙ ТҮҮХЭҺЭЭ

ЭРХИРЭГНАЙ ҺАЙХАН ДАА!

Манай совхоз район дотороо эхэхэн ажахы гэжэ тоологдодог. Анха түрүүн хамтарал болоходо байхада, нэгэ хэды морин анзаһатай, гурбан морин жаткатай, ябахан морин косилкатай байһан түүхэтэй. 1934—35 онуудаар түрүүшын трактортай болоһон юм. Мүнөө 72 наһатай Гапилма Гениновна Эрдынеева эгээн түрүүшын эхэнэр гурбан трактористын нэгэн һэн. «Дынцема Цыренжоржиева, Дарья Шангина бидэ гурбан нэгэ-нэгэ мөөртэй тракторта һэмди. Үглөөнэй 4—5 часта бодоод, 7—8 модоной зайда табигдадаг байһан тракторнаа ошожо, гурбуулан хамтаржа байжа тэдэнэй арай шамай гэжэ хүдэлгөөд, газараа хахалхая ошоошо бэлэйбди даа»,—гэжэ Гапилма Гениновна мүнөө хөөрэдэг. —Керосин үлүү галдахаяа айжа, тэрэнээ талада орхёод, ябагаар гэртээ ошодог, ерэдэг байгаалди даа».

Тэрэ үедэ колхозоймнай түрүүлэгшэ байһан Санжиев Дампил Цыденович гэжэ хүн ехэл бэрхэ, шанга хүн һэн. Тэрэнэй хүтэлбэри доро колхозоймнай гэшүүд ехэ һайнаар хүдэлөө. 1939—1940 онуудаар оронойнгоо Бүхэсоюзна выставкэдэ хабаадаа һэн. Колхознай тэндэ 1 шатын дипломоор шагнагдажа, нүхэр Д. Ц. Санжиев түрүүлэгшэмнай выставкын алтан медальда хүртэһэн юм.

Эсэгэ оронхоо хамгаалгын Агуу ехэ дайнай үедэ колхозниигүүдмай фронтдо аргагүй ехэ туһа хүргэһэн байна. Хүдэлжэ олоһон мүнгөөрөө тэдэнэр самолет-истребитель, танкова колонно байгуулха ябадалда горитой өөрин үгэһэн. Үргэһэ нойроо мэдэһэгүй, бүхэли һүнин өөһэн дулаан хубсаһан бэлдэжэ, эдеэ Улаан Армиин сэрэгшэдтэ хангажа эльгээгдэ һэн. Жэшээлхэдэ, Д. Ц. Санжиевэй оршүүлгэ нөөсэ мүнгэһөө 102 мянган түхэригые илалтын хэрэгтэ үгэһэн байха юм. Тиихэдэ «Улаан Эрхирэг» колхоз хүдөө ажахын продукци абаха түсэбөө болзорһоонь урид үлүүлэн дүүргэһэн. 6000 пүүд хартаабха, 3000 пүүд тарня армида гэжэ тушааһан тухайгаа элидхэһэн байна. Энээндэнь нүхэр И. В. Сталин онсо баярые хаарсаһан гэхэ: «Улаан Эрхирэг» колхозой гэшүүдтэ, нүхэр Санжиевтэ халуун баяр хүргэнэб, Улаан Армидаа ехэ туһа хүргэһэндэтнай баярлалаб».

Д. Ц. Санжиев дурсагдаһан колхозые 27 жэлдэ хүтэлбэрилһэн байна. Тэрэнэй тус ажахые хүтэлбэрилжэ байһан үедэ олон колхозниигууд орден, медальда хүртэһэн алдартай. Жэшээлхэдэ, Д. Г. Ширапцыренова, Д. Ц. Мункуев, Т. Ц. Цыдендоржиев гэгшэд Ленинэй орденоор шагнагдаһан нэрэтэй.

1959 ондо «Улаан Эрхирэг» колхозой оршон хүрүүлжэ, һү нааха шэглэлтэй Эрхирэгэй совхоз болгогдоо бэлэй. Энэ совхозой газар тарялан дээрэ 71 трактор, 13 комбайн, 20 плуг, 35 сеялкэ гэхэ мэтэ техникэ хүдэлнэ.

Гадна эндэ 2172 үнеэтэй һаалиин 5 ферма бии. Мүн хониншье олон. 990 дүрбэлжэн метр газарта овощ ургуулагдана. Совхозой бүхы үйлэдбэридэ элдэб үндэһэ яһатанай түлөөлэгшэд эбтэй эетэйгээр хүдэлжэ байдаг. Теплицые эрхилэгшэ Антонина Алексеевна Гаврилова жэлһээ жэлдэ овощой үндэр ургаса абадаг юм. Нёдондонийгоо түсэбые тэрэ 116,9 процент дүүргэһэн байна. Габшагай ажалдаа шалгаржа ябадаг энэ нүхэрнай «Хүндэлэлэй Тэмдэг» орденой хүртэнхэй, нютагархинайнаа этигэл найдабари үзүүлһэнэй ашаар депутадаар һунгагдаһан ябана. Тиихэдэ А. Н. Федорова, О. П. Разуваева гэгшэд овощ ехээр хураана.

Һаалишад тухай хөөрэбэл, 2-дохи фермэрхин нёдондо онсо шалгараа гээшэ һэн. Ушарынь гэхэдэ, тус МТФ-эйн һаалишан бүхэн һаамхай үнеэн бүриһөө дунда зэргээр 2051 килограмм һү һаажа, хамтынгаа түсэбые 110,3 процент дүүргэһэн байна. Коммунист, депутат С. Д. Цыдендамбаева энэ фермые лаадаг. Гэхэтэй зэргэ, 4-дэхи фермын коллектив баһал һайн хүдэлжэ гараа һэн.

Эрхим һаалишаниинь болохо Татьяна Цыбиктарова үнеэн бүриһөө 2531 килограмм һү һаажа суурхаһан. Юрэнхыдэнь хэлэбэл, 1982 оной түсэбые ажахымнай 31 һаалишан дүүргэжэ, 18-нинь социалис уялгаяа үлүү гараса бэелүүлһэн байна.

Ажахыдамнай 11428 хонин тоологдодог. Ц-Д. Дармаева, А. Бадонова, С. Цыдыпов гэгшэд түрүү хонишодой зэргэдэ дурдагдадаг агша. Харин газар тариаланхай үнэлхэ, үндэр ургаса абахын тула оролдодог газарай зээд олон байха. Л. Г. Шкваров, Г. И. Кафу гэгшэд түрүү зэргэ үндэр урсгын түлөө тэмсэгшэдые дурдажа болоомоор байна.

Сосел, гэгээрэлэй талаар тоотохо болбол, Эрхирэгт шэнэ тата 2 дунда, 1 найман жэлэй, 9 эхин һургуулинууд бии. Кинотеатр «Түгэдаа» хүн зон дуратайгаар суглардаг. Үхибүүд сад-яслида ябадаг. Мүнөө нютагтамнай ехэ барилга хэгдэнэ. Он жэлэй ошохо тума ондоохон боложо байһан түрэл ажахымнай түхэл шарай сэлмэг һайхан лэ байна даа.

Д. ДИМИТРОВА,
хүдөө бэшэгшэ.
Загарайн район.

АЖАЛША УТА НАҺАН

ЮРЫН МЭРГЭЖЭЛТЭЙ ХҮН

Улаан-Үдын һэрюун унда үйлэдбэрилдэг заводой витаминна цехтэ дала гаратай буряад эхэнэр хүдэлдэг юм. Гансахан эдеэ хоолой промышленностьда энэ нүхэрнэй гуша гаран жэл соо ажаллажа байһаар. Тиимэһээл Зинаида Григорьевна Нархиновагай урма зориг, ута наһан тухай уншагшадта хөөрэхэ хүсэлтэйб.

Зинаида Григорьевнагай табяад ондо бишыхан «Разнопромкооп» артельдэ хүдэлжэ эхилхэдэнь, тэндэ ажалайнь бүтээсэ тон бага, ехэнхинь гараараа хэгдэдэг, оньһон машина гэжэ оройдоо үгы шахуу, ажалладаг газарыншье уйтан, хабшуу һэн.

—Та, Зинаида Григорьевна, ондоо хүнгэн ажалда орохоёо һанадаггүй һэн гүт?—гээд һурахадамни, тэрэм урдаһаамни сэхэ хараад:

—Үгы дөө. Артелиимнай улам хүсэтэй, оньһожоруулагдамал шэнэ завод болгохо юм гэлсэдэг һэн. Хүлеэгээ гээшэ аабзаб даа,—гэнэ.

Иигэжэл зориһон хүсэлөөрөө Зинаида Григорьевна гуша гаран жэлдэ энэл заводто ажаллаһан байна.

З. Г. Нархинова лаборантын һургуулида һураба. Тиигэжэ эндэ бэлдэгдэдэг эдеэ хоолой шанарые шалгадаг харюусалгатай, хүндэтэйшье ажал даажа абаба. Тиигэбэшье энэ мэргэжэлынь үшөөл һанаандань таарадаггүй байба. «Яалтайб? Саашаа һураха гү, али иигээд лэ хүдэлхэ гү?» Имэ асуудалнууд Нархиновагай һанал бодолые эзэлдэг бэлэй. Тэрэнэй саашаа һураха гэһэн хүсэлынь үданшьегүй бэелээ һэн.

Ростов-на-Дону хотодо мэргэжэлээ дээшэлүүлхэ курсада эльгээгдэбэ. Тэрэ курсаяа һайнаар дүүргэжэ ерээд, заводойнгоо ОТК-гай начальнигаар томилогдобо. Энэ ажалынь абаһаар хүшэрхэн байгаа һэн. Элдэб юумэн дуталдаха, технологи хазагайруулха ушар дайралдаха. Тиигэбэшье Нархинова үнэн сэхээр, шунал оролдосотойгоор ажаллажа, 1970 ондо наһанайнгаа амараһтада гаратараа, ОТК-гай начальнигай тушаал эзэлжэ ябаа юм. Теэд тэрэ мүнөө болотор түрэл заводһоо хахасаагүй, хүдэлһөөр лэ зандаа...

ОТК-гай начальник байхынгаа хажуугаар Зинаида Григорьевна Нархинова заводой комитедэй түрүүлэгшээр хэдэн жэлэй туршада ажаллаа. Баһа эхэнэрнүүдэй соведэй түрүүлэгшээр, городской Соведэй депутадаар хэдэн дахин һунгагдаа.

Энэ заводто Зинаида Григорьевнагай хээгүй ажал гэжэ үгы шахуу юм. Тэрээнһээ ажал тухайнь асуухада, урматайгаар иигэжэ харюусадаг:

—Бидэ «Золотой ранет», «Вишневые», «Саяны», «Ромовый», «Лимонад» болоод үшөө олон янзын унда үйлэдбэрилнэбди, хүн зониие хүүгэдые баярлуулнабди. Энээнһээ хойшо бүри һайн шанартай, хүнэй бэедэ аша туһатай һэрюун унда хэхэ гэжэ оролдохобди.

Һүүлэй үедэ Зинаида Григорьевна витаминна цехтэ хүдэлнэ. Тэндэхи бүхы нарин нягта ажалыень, оньһон машинануудыень табан хургандаал адляар мэдэдэг, онсо мэргэжэлтэй болонхой юм. Жэшээлхэдэ, повидло, варени, шасарганын тоһон, шасарганын шүүһэн, столовын уксус, горчица, яблокын, ранеткын сироп болоод элдэб олон ондоо зүйл буйлуулан хэдэг шадабаритай.

—Та, Зинаида Григорьевна, заводойнгоо бүхы ажал хэрэгые һайн мэдэдэг болошоо байнат даа,—гэхэдэмни, хүгшөө бодолгото болон, ойр зуура абяагүй байгаад, иигэжэ хэлэбэ:

—Ямаршье хүн нэгэл газартаа үргэлжэ хүдэлжэ байхадаа, тэндэ хэгдэдэг, бүтээгдэдэг бүхы юумые һайн мэдэхэ болоно ха юм.

Зинаида Григорьевна Нархинова Эрхүүгэй областиин Алайрай районой Аляата тосхондо түрэһэн үдэһэн намтартай. Тэрэ дүрбэн ханатай һээы гэрээ эд бараатайнь хамта асаржа, үшөө 1972 ондо этнографическа музейдэ бэлэг болгон бариһан байна.

Амаралтын үдэр Зинаида Григорьевна полковник Базар Васильевич Башлеев ахатаяа Екатерина, Руфина эгэшэнэртээ хамта музейдэ, түрэһэн гэртээ орожо, бага балшар наһанайнгаа ябадалые һанан дурсан хөөрэлдэдэг заншалтай болонхой.

З. Г. Нархиновагай басаганиинь — Эльвира мүнөө багшанарай институтда хүдэлдэг. Эрдэмэй кандидат болонхой. Аша хүбүүн Сашань мүн лэ дээдэ һургуули дүүргээ.

Үнэхөөрөөшье, түйлаһанаараа һанаагаа амардаггүй хүн хэзээдэшье зориһоноо бэелүүлжэ, аша туһатай, түүхэ домогтой хэрэгые хэжэ шададаг. Тиимэ хүнэй нэгэн Зинаида Григорьевна Нархинова мүн болоно. «Хүндэлэлэй Тэмдэг» орден болон медальнууд һайхан сэдьхэлтэй ажалша буряад эхэнэрэй сээжые гоёон шэмэглэдэг.

Н. ЦЫНГУЕВ,
заводой оператор.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: З. Г. Нархинова.

ТҮЙМЭР ҺЭРГЫЛЭЭ!

Хэнэйшье мэдэһээр, мүнөө республикын ажахынуудта тэжээл бэлэдхэлгэ түлэг дундаа ябажа байна. Зүгөөр зарим ажахынуудай үбһэ хуряалгын дээрэ ябагшадай гэмээр түймэр гаража, үбһэнэй, тэжээлэй галдагдаха ушар үзэгдэнэ. Тингэжэ хэдэн зуугаад тонно үбһэн, һолоомон, витаминтай гурил түймэртэ орожо, ажахынуудые хохидол, гарзада оруулна. Энэ хадаа тэжээл бэлэдхэлгэ дээрэ хүдэлжэ байһан зарим нэгэнэй харюусалгагүй һалан ябадалһаа гал түймэр болодог гээшэ.

Баргажанай районой Хилганын совхозой хонишон Молонов байгша оной март һарын һүүл багаар байрынгаа газаагуурхи хагда галдаха, сэбэрлэхэ гэһэн байгаа. Гай болоходоо, гэнтэ һалхилжа, тэрэ галынь сабшалан, бэлшээри дээгүүр тараа ха юм. Түймэрэй галда тус ажахын 35 центнер үбһэн дүрэһэн байгаа. Баунтын районой Варварнинск тосхоной, Улаан-Үдын районой хүдөө ажахын техникумэй һуралсалай ажахын үнэтэ тэжээл хабарай хагсуу үе соо галдагдаһан байна.

Түнхэнэй районой Харбятын, Хориин районой «Улаан Одон» совхозууд үбһөө зайн галай утаһанда дүтэ сомоһон. Тиин һалхинай үедэ эндэнь түймэр носожо, хэдэн зуугаад центнер үнэтэ тэжээл хосорһон байха юм. Эндэһээ тобшолол хэхэдэ, дурсагдагша ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд мал ажалай байрануудта хүдэлдэг хүдэлмэрилэгшэдэй дунда ойлгууламжын, һэргылэмжын хүдэлмэри огто ябуулдаггүй байгаа гэхэдэ, алдуу болохогүй.

Мэнэ һаяхан Кабанскын районой Большереченскын, Шергинскэ совхозуудта витаминтай гурил гаргадаг агрегадууд техническэ харууһа муутай байһан дээрэһээ түймэр болоо.

Нинтынгээ малда бэлэдхэһэн тэжээлээ галай аюулда оруулхагүйн тула ажахы бүхэнэй хүтэлбэрилэгшэд хаа хаанагүй һэргылэмжын хүдэлмэри ябуулжа, эмхидхэжэ байха нангин уялгаяа бү мартаг лэ гээд Буряадай АССР-эй МВД-гэй түймэр сараха таһагай хүдэлмэрилэгшэд үшөө дахин һануулна.

Б. ДАРАГАН,
Буряадай АССР-эй МВД-гэй түймэр сараха таһагай начальник.

ЭРДЭМ НАУКЫН БОЛОН ТЕХНИК...

ШЭНЭ ТУЙЛАЛТАНУУД

АРКТИКАДА ХЭГДЭ...

ЮРЭ БУСЫН ТУРША...

СССР-эй Наукануудай академиин Ураалдахи түбэй зургаан залуу эрдэмтэд 1982 оной ноябриин 6-да Советскэ Союзай эгээл зүүн хойто үзүүрэй һуурин болохо Уэлэнһээ гараад, имагтал гансал нохой унаа хэрэглэжэ, оронойнгоо Хойто мүльһэтэ океантай ниилэдэг эрье зубшан, холын замда мордоо һэн. Тэдэнэр байгша оной июлиин 6-да Мурманск хүрэжэ, аяншалгаяа түгэсхэһэн байна.

Хүнгэн бэшэ зам дабаадаа эдэ зургаан эрэлхэг зоригтой хүбүүд... Имэ эрхэ байдалда ороһон хүнүүд урдань гол түлэб хосоржол һаладаг һэн. 10 мянган километр утатай зам дабаха үедөө 50 градусһаа дээшэ шэмэрүүн хүйтэнэй шэрүүн амиие мэдэрээ, секундын 30 метр хүсэтэйгөөр һалхилдаг шуурган соошье төөрин тэнээ. Тиихэдэнь оршон тойрон дайдыень хэдэн һарын туршада үргэлжэлдэг Хойто зүгэй һүниин дүлиин балай харанхы хушажархидаг байгаа бшуу.

Энэ «зам харгые» юрэл дабаха гээшэ баатаршалга мүн ааб даа. Зүгөөр эрэлхэг зургаан хүбүүд үдэр, һүни таһалгаряагүй научна туршалгануудые хэжэ ябаа ха юм. Жэшээлхэдэ, экспедициие хүтэлбэрилэгшэ Сергей Соловьев Хойто зүгые үйлэдбэриин ба социальна талаһаань ашаглалгын асуудалтай холбоотой статистическэ айхабтар ехэ материал суглуулжа шадаа. Ураалдахи научна түбэй Геофизикын институтда зохёогдоһон магнитометр хэрэглэн, геофизик Павел Смолин бүхы замдаа газарай нюруугай байгуулбарида хабаатай үнэтэ мэдээнүүдые абадаг байгаа. Тэдэ мэдээнүүдынь даб дээрээ үшөөл шэнжэлэгдээдүй гэжэ сэхэ мэдэрээ, зүгөөр зохёон бүтээһэн оньһон приборойнь хүшэр хүндэ эрхэ байдалда һаадгүй хүдэлһэн ушарынь баһал нэгэ сэнтэй амжалта гэжэ мүнөө хэлэхээр. «Ангара-I» гэһэн радиостанциишье амжалтатайгаар бүхы туршалгануудые дабажа гараа. Хойто зүгэй домогто туяагай сасаран наадахада, далайн шуурганай үедэ, үгышье һаа, суранзанай татаса ехэтэй газарта агаарай долгин тараса муутай болодог гэжэ мэдээжэ. Тиимэһээл эгээл дурсагдаһан эрхэ байдалда экспедициин радист Владимир Карпов шэнэ радиостанциин яажа хүдэлдэгые шэнжэлжэ ерэһэн байна бшуу. Харин врач Владимир Рыбин тон һонирхолтой медико-биологическа программа уридшалан зохёогоод, хүнэй махабадын онсо хүйтэн Хойто зүгтэ хайшан гэжэ дададагые, хэды шэнээн тэсэбэритэйе шалгажа үзэһэн габьяатай.

Тэдэнэй суглуулжа ерэһэн материалнууд Хойто зүгые саашадань шэнжэлгын үндэһэн болохонь дамжаггүй. Зүгөөр экспедициин гол үрэ дүн тад ондоо гэжэ һанамаар. Юуб гэхэдэ, эдэл юрэнхы дээрээ юрын зургаан залуу хүн һайн дураараа тус туршалгада хабаадаа ха юм. Тиихэдээ хэнииншье ами наһая гамнангүй энэ алхам хэһэн байна. Удаань алар 243 хоногой туршада Хойто зүгэй шэрүүн байгаалитай тэмсэжэ гараа. Хожомоо Арктикада ябаха, ажаһууха зон эрэлхэг зургаан хүбүүдэй энэ туршалгын баян дүй дүршэл алхам бүхэндөө хэрэглэхэ байна бшуу. Нүгөө талаһаа, хүнэй бэеын арга боломжын, тэсэбэриин хэм хэмжүүрые тодорхойлһон нюусые тааха гэжэ эрмэлзээ бшуу. Теэд хүнэй махабадын тэрэ тэсэбэриин хэм хэмжүүрые олоо гү? Хэр ехэ арга боломжотой байбаб? Эдэ асуудалнуудтайгаар би Владимир Рыбинда хандааб.

— Хойто зүгэй эрхэ байдалда зорилгоор хүн түрэлтэнэй хэр алхамнай түүхэдэ һайн мэдээжэ гээшэ. Зарим ушарта эрэлхэг зоригто полярнигууд хүлдэжэ гү, али үлдэжэ бэшэ, харин һүүлэй һүүлдэ айһандаа хосоржо һа-

ладаг байгаа гэжэ баталан хэлэхэ бүхы үндэһэн манда бии. Нэгэ имэ ушар дурдаял даа. Табин градус хүйтэнэй шэнхинэжэ байхада, хооһон хээрэ талада үлэшэбэ гэлэйт. Ойрын хүн зонтой һуурин хүрэтэр үшөө хоёр долоон хоног һалирха хэрэгтэй. Тиихэдэнь танай эдеэ хоолой нөөсэ барагдашанхай. Энэл эрхэ байдалда хүн «эмдэрдэг», сэдьхэлынь тэсэдэггүй байна бшуу. Дотоодынгоо энергетическэ арга нөөсэнүүдые хүсэд бараагүй, үшөөл урагшаа дабшаха шадалтай хүн аад, олон алхам хэнгүй хосорно. Тиимэһээ бидэ нэгэ имэ туршалга хээд үзөөбди. Майхануудһаа, дулаан унталгын мэшээгүүдһээ арсажа, сэнхир бараан тэнгэри доро ябаган шарга дээгүүрээ гү, али юрэл саһан дээрэ хонодог болоо һэмди.

— Чукоткын сэбдэг хүйтэн һүни тингэжэ унтажа болохо аал? Индигирка голой эхин багай дэлхэйн бүмбэрсэгэй хойто хубиин эгээн хүйтэн газарнуудаар ябахадаа, тэрэ туршалгаяа хэһэн болоно гээшэ гүт? Бэе махабадатнай яажа тэсээ хаб?

— Бидэнние орын арһаар оюулһан малица гэжэ нэрэтэй ненец угсаатанай үмдэдэг хубсаһан лэ абараа гэжэ хэлэлтэй. Тэрэ малицые нюсэгэн бэе дээрээ үһөөрнь доошонь үмдэхэ хэрэгтэй. Үһэниинь онсо өөрсэ шэнжэ түхэлтэй юм. Хэрбээ хүндэ юумэ үргэжэ гү, али холын замда ябаад, хүлһэ һалхи гараа һаатнай, шииг нойтон тэрэл үһэнэй узуураар газаашаа гарашадаг байба. Харин досоошонь хүйтэ табидаггүй юм. Тиимэһээ малица хүнэй бэеын халууе аршалжа шадана бшуу.

Бүри тэсэхын аргагүй хүйтэнэй үедэ малица дээгүүрээ баһал арһаар оёгдоһон «гусь» гэжэ нэрэтэй нэмэргэ хэдэрээд, капюшонтой сэмбэ хүүртигээр бэеэ дам хушадаг байгаабди.

— Имэ шэрүүн туршалга ямар ушар шалтагаанһаа уламжалан хээ гээшэбта? Ямаршье аюулай боложо магадгүй байһаниинь элитэ, Юуб гэхэдэ, Арктикые баһаһан хүн холо ошодоггүй гэжэ хэншье мэдэхэ.

— Имэ туршалга хэхэдээ, Арктикада хүнэй ами наһан имагтал толгой дээрэш хушалтатай гэрэй бии, үгыһээ дүлдыдадаг бэшэ гэжэ бултанда харуулхаяа һанаабди. Онсо хүйтэн уларилтай эрхэ байдалые дабажа гараха хэрэгтэ хүнэй доторой зоригжол, ондоогоор хэлэбэл, психологическа фактор гэдэг гол шухала удха шанартай гэжэ мүнөө баталан хэлэхэ байнабди. Баһа нэгэ имэ ушар жэшээлэн дурдая. Тундрада ябаһан хоёр хүн һалхи шуурган соо төөреэд, бэе бэеһээ һалашаба гэлэй. Нэгэниинь примустай, эдеэ хоолтой. Нүгөөдэнь хооһон үлэнхэй. Имэ ушарта хооһон үлөөшэнь түрүүн хосордог. Зүгөөр үлдэһэндөө, даараһандаа тэрэ үхэдэггүй, харин юушьегүй үлөөб гэжэ гажарһандаа, нүгөөдэ нүхэртөө атаархаһандаа... Тиимэһээ бидэ экспедициингээ үедэ үшөө нэгэ имэ туршалга хээбди. Халуун эдеэнһээ гол таһа арсажа, гол түлэб хүргэһэн түүхэй мяха, загаһа эдеэд ябадаг болоо һэмди. Нэгэ үгөөр хэлэхэдэ, зарим олзоо тэрэ зангаарь зоолгодог шалтаг барималхаа эхилэжэ бшуубди.

— Хэрбээ бүгэй һаа, яаха һэмта? Али агнаад, юушье олзолонгүй үлэбэл, яалтайб?

— Энэл танай үгэһэн асуу-

СПОРТ · спорт · СПОРТ · Спорт · СПОРТ

ТОБШОХОНООР

ХҮНГЭН АТЛЕТИКЭ. Европын Кубогта хүртэхын түлөө мүрысөөн Великобританиин ниислэл—Лондон хотодо боложо байна. Энэ түбиин хэдэн ороной эрхим бэрхэ хүнгэн атледүүд мүрысөөндэ хабаадана. Буряадай багшанарай институдай студент уласхоорондын классай спортын мастер Александр Костецкий СССР-эй суглуулагдамал командын бүридэлдэ оруулагдажа, оронойнгоо нэрэ хүндые хамгаална.

* * *

Хүнгэн атлетикын олон зүйлөөр Европын Кубогта хүртэхын түлөө түгэсхэлэй мүрысөөн сентябрь һарын эхеэр Болгарида болохо юм. Нютагаймнай басаган — уласхоорондын классай спортын мастер Надежда Виноградова СССР-эй суглуулагдамал командын бүридэлдэ оруулагдажа, энэ ехэ мүрысөөндэ хабаадахын тула һорилго бэлэдхэл хэжэ байна.

* * *

Хүнгэн атлетикээр Ураалай, Сибириин ба Алас Дурна зүгэй зонын мүрысөөн Омск хотодо эхилбэ. Уласхоорондын классай спортын мастернууд Т. Позднякова, Т. Жигалова, П. Яковлев, спортын мастернууд Е. Ситникова, О. Рымарева, В. Ковалев, Г. Темников болон бусад республикынгаа нэрэ хүндые хамгаална.

ҺУР ХАРБАЛГА. «Динамо» бүлгэмэй Россин соведэй кубогта хүртэхын түлөө мүрысөөн августын 29-дэ Улаан-Үдэдэ нээгдэхэ юм. «Динамо» бүлгэмэй республиканска соведэй суглуулагдамал команда энэ ехэ мүрысөөндэ эдэбхитэйгээр һорилго хэжэ байна. Уласхоорондын классай спортын мастернууд С. Николаева, Ц. Бумбошкина-Жамьяндашиева, спортын мастернууд Ц. Будаев, В. Лазарев, Я. Цыренжапова, Л. Целовальникова болон бусад манай командын бүридэлдэ орохо байна.

БОКС. Эдиршүүлэй дунда боксоор «Труд» бүлгэмэй зонын мүрысөөн Хабаровск хотодо болобо. О. Норбоев, Ю. Гороховский болон бусад шангай һууринуудые эзэлжэ, бүлгэмэйнгөө Россоведэй түгэсхэлэй мүрысөөндэ хабаадаха эрхэдэ хүртэбэ.

ФУТБОЛ. ВЛКСМ-эй ЦК-гай «Арһан бүмбэгэ» гэжэ клубай шанда хүртэхын түлөө Благовещенск хотодо болоһон зонын мүрысөөндэ шалгаржа, түрүү һуури эзэлһэн Улаан-Үдын «Текстильщик» команда (тренерынь М. Поляков) мүнөө Душанбе хотодо үнгэрэгдэжэ байһан бүхэсоюзна нааданда хабаадана.

* * *

Футболоор клубай командануудай дунда республикын түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөн үргэлжэлһөөр. Түрүүшын дүхэригэй һүүлээр 18 очкотой болоһон локомотив-вагон заһабарилгын заводой суглуулагдамал команда түрүү һуури эзэлнэ. Тренер Ю. К. Поздоровкин тус командые һурган һоридог юм. Прибор бүтээлгын нэгэдэлэй «Торпедо», Онохойн «Восход» болон локомотивна депогой команданууд удаадахи һууринуудта ябана.

Б-М. ЖИГЖИТОВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: «Динамо» бүлгэмэй бэлигтэй бэрхэ залуу харбагшадай нэгэн— спортын мастер Лариса Целовальникова.

В. ПЛУТТЫН фото.

БҮХЭСОЮЗНА МҮРЫСӨӨН

Эстониин мэдээжэ спортсмен Хейно Липпын дурасхаалда зорюулагдаһан бүхэсоюзна мүрысөөндэ «Трудовые резервы» бүлгэмэй Олимпиадада бэлэдхэлэй Буряадай түбэй хүмүүжэмэлнүүд хабаадаба.

Спортын мастерта кандидат Виктор Вихров олон зүйлэй мүрысөөндэ 7050 очко абажа, зургаадахи һуури эзэлээ. Тингэжэ байгша ондо Буряадай хүнгэн атледүүд сооһоо эрхим дүн харуулба.

Наталья Соболева долоон зүйлөөр 5000 очко абажа, табадахи һууриda гараа. Энэ дүнгынь спортын мастерта кандидадай нормативһаа дээшээ болоно.

Энэ жэлдэ республикын чемпион болоһон Василий Селиванов харюусалгата ехэтэй имэ мүрысөөндэ түрүүшынхеэ хабаадахадаа, 6714 очко абажа, арбадахи һуурида гараа.

Б. МИРОМАНОВ.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда. «Ветерануудай дүй дүршэл —манай баялиг» — түрүү бэшэг. «Звенонуудые толгойлон» — В. Полубенкын статья. БАМ-ай шэнэ һонин.

Хоёрдохи хуудаһанда. «Үйлэдбэриие шанаржуулха ба ашаг үрэтэй болгохо хүдэлмэриин гол шэглэл» — Л. Потаповай статья.

Гурбадахи хуудаһанда. «Гэр бүлэ ба хүнэй шэнжэ түхэл» — В. Соколовой статья. Уласхоорондын шэнжэлэл.

Дүрбэдэхи хуудаһанда. «Нютаг нютагай һониной дээжэ». Соносхолнууд.

СЭНХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 9.00—«Время». 9.40 Үглөөнэй гимнастика. 9.55 —С. Прокофьевой «Обручение в монастыре»—гэжэ оперо. Ленинградай гүрэнэй С. М. Кировэй нэрэмжэтэ оперо болон баледэй академическэ театрай зүжэг. 12.20 —«Два Ивана»—телевизионно баримтата фильм. 12.50 — Шэнэ һонин. 16.05—Шэнэ һонин. 16.25—«Огненный путь»— телевизионно баримтата фильм. 17.50—«Лето в Суханово»— кино-зураглал. 18.00— «Манай корреспондентнүүд хөөрэнэ».

Улаан-Үдэ. 18.30—«Байгал» (буряадаар). 19.00 — «Саяан» —хүдөөгэй ажалшад тухай дамжуулга.

Москва. 19.45— «Мүнөөдэр —түби дэлхэй дээрэ». 20.00 —«Светлячок и росинка» — мультфильм. 20.10 — Румыниин национальна һайндэртэ. Румыниин Социалис Республикын телевидениин программа. 21.00— РСФСР-эй арадай артистнууд Н. Павлова болон В. Гордеев хатарха. 22.00—«Время». 22.35— «Согтой хүхюун үхибүүд». 23.40— «Мүнөөдэр—түби дэлхэй дээрэ». 23.55—«Спустя десять лет»— фильм-концерт. 00.30— «Долоон хоногой спорт».

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 9.00—Үглөөнэй гимнастика. 9.20— «Старинный детектив»—телевизионно зүжэг. 10.05— «Үхибүүдтэ ангуудай гүлгэд тухай». 11.20— «Хуули мэдэхэ гүш?» 11.50— Француз хэлэн. Нэгэдэхи жэлээ һуража байгшадта. 12.20 —Эдиршүүлэй уран бэлиг. 12.45— «Расмус-бродяга» — 1-дэхи сери. 13.50— Эрдэм дэлгэрүүлгын фильм. 14.40— Арадай аялга дуунууд. 14.55 —«Всегда здравствуй»— телевизионно баримтата фильм. 15.25— «Техническэ мэргэжэлэй училищинуудта ямар мэргэжэлнүүдтэ хайшан гэжэ һургадаг бэ?». 15.55— «Золотое кольцо»— телевизионно баримтата фильм. 16.25— Спортын уһанай зүйлнүүдээр Европын чемпионат. 16.55—Шэнэ һонин.

Улаан-Үдэ. 17.00— «Хүгжэмшэд хүгжэм тухай». СССР-эй арадай артист композитор А. Бабаджанянтай уулзалга. 17.50— Соносхолнууд. 18.00— Түймэр сараха темээр баримтата фильмүүдэй программа.

Москва. 18.30—«Путь к вер-

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: ИНДЕКС: 670000

г. УЛАН-УДЭ, ул. КАЛАНДАРИШВИЛИ, 23. редактор—2-50-96, приемная—2-54—54 зам. редактора—2-68-08. зам. редактора—2-62-62 отв. секретарь —2-50-52. секретариат—2-66-76. отделы: партийной жизни —2-34-05 пропаганды—2-56-23 промышленности и строительства—2-61-35. сельского хозяйства—2-64-36. 2-63-86 советского строительства и быта—2-69-58 культуры и школ—2-60-21. 2-57-63 информации—2-60-91, переводов—2-54-93, писем и селькоров—2-67-81. корректорская—2-33-61 выпускающие — 2-35-95. отдел объявлений — 2-65-54.

Республиканская типография Государственного комитета Бурятской АССР по делам издательств, полиграфии и книжной торговли г. Улан-Удэ, ул. Ленина Н-01625. Заказ № 193. Индекс 0...